Leidschendam-Voorburg

Wijkgroenbeheerplan Park Veursehout/ De Zijde/Duivenvoorde 2024 - 2033

Blauwgroen Advies

CITE

COLOFON

Titel rapport:
Wijkgroenbeheerplan Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde 2024 - 2033

Auteur:
Blauw Groen Advies en Buro CITE B.V. i.s.m. de gemeente Leidschendam-Voorburg

Datum:
29 januari 2024

Aantal pagina's:
61

Vrijgave:

Versie	Datum	Opgesteld door	Besproken met
1.0	15-08-2023	A. van Houdt m.m.v. R. Voogt & J. Blom	R. Priem
2.0	08-09-2023	A. van Houdt m.m.v. R. Voogt & J. Blom	R. Priem
3.0	27-09-2023	A. van Houdt m.m.v. R. Voogt & J. Blom	R. Priem
4.0	18-01-2024	A. van Houdt m.m.v. R. Voogt & J. Blom	R. Priem
5.0	29-01-2024	A. van Houdt m.m.v. R. Voogt & J. Blom	R. Priem

Versie 5.0 van het wijkgroenbeheerplan Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is de definitieve versie van het plan die gecontroleerd is door Financiën en die tijdens het portefeuillehoudersoverleg in januari 2024 is vrijgegeven door de portefeuillehouder.

INHOUDSOPGAVE

1 Inleiding 7
1.1 Aanleiding 7
1.2 Achtergrond 7
1.3 Doel en doelgroep 8
1.4 Leeswijzer 8
2 Resultaten Evaluatie huidige situatie 9
2.1 Aanpak van de evaluatie 9
2.1.1 Inventarisatie en schouw 9
2.1.2 Raadpleging bewoners 9
2.1.3 Overige gegevensbronnen 10
2.2 Resultaten inventarisatie, wijkschouw en bewonersraadpleging 10
2.2.1 Algemeen 10
2.3 Bomen 10
2.3.1 Algemeen 10
2.3.2 Beplanting 12
2.4 Wijkatlas 13
2.4.1 Sociale opbouw 13
2.5 Ruimtelijke opbouw 14
2.5.1 Park Veursehout 14
2.5.2 De Zijde 15
2.5.3 Duivenvoorde 15
3 Toekomstbeeld openbaar groen Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde 16
3.1 Beleid 16
3.1.1 Inleiding 16
3.1.2 Groenstructuurplan (2010) en uitvoeringsprogramma (2012) 17
3.1.3 Structuurvisie ‘Ruimte voor wensen 2040’ (2012) 18
3.1.4 Bomennota (vastgesteld 2012, geactualiseerd 2017) 19
3.1.5 Beheerkwaliteitsplan (2017) 20
3.1.6 Speelruimteplan (2016) 20
3.1.7 Water- en rioleringsplan (2021) 20
3.1.8 Klimaatadaptatie 21
3.1.9 Handboek Beheer Openbare Ruimte 21
3.1.10 Groenactieplan 22

3.2 Projectenkaart 23
3.3 Doelen groenbeheer 24
3.4 Streefbeelden 24
3.4.1 Beschrijving streefbeelden beheergroepen 25
3.4.2 Specifieke streefbeelden 28
4 Maatregelen en kansen 34
4.1 Inleiding 34
4.2 Onderbouwing onderhoudsmaatregelen 34
4.2.1 Openbaar groen – algemeen 34
4.2.2 Bomen 35
4.2.3 Natuurlijk groen 35
4.2.4 Siergroen 36
4.2.5 Recreatief groen 36
4.3 Toelichting maatregelen 37
4.4 Onderhoudsmaatregelen groen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde 37
4.4.1 Inleiding 37
4.4.2 Koolmeeslaan 38
4.4.3 Putterlaan 39
4.4.4 Doornenburg 39
4.4.5 Kastelenring 40
4.4.6 Brederode 41
4.4.7 Patrijslaan 41
4.4.8 Duivenpad 42
4.4.9 Reigerlaan 42
4.4.10 Spechtlaan 43
4.4.11 Valkhof 43
4.4.12 Zanglijsterlaan & Talinglaan 43
4.4.13 Spoorzone 44
4.4.14 Zwaluwlaan 44
4.4.15 Kievitlaan 45
4.4.16 Kwikstaartlaan 45
4.4.17 Zilvermeeuwlaan 45
4.4.18 Duivenvoorde 46
4.4.19 Samenvatting onderhoudsmaatregelen 46
5 Financiële consequenties 48
5.1 Inleiding 48

5.2 Jaarlijkse onderhoudskosten bestaande situatie 48
5.3 Mutatie onderhoudskosten bij gewenste situatie 49
5.4 Locatie specifieke onderhoudsmaatregelen per beheergroep 50
5.4.1 Kosten voor locatie specifieke onderhoudsmaatregelen 50
6 Bronnen 53
7 Begrippenlijst 54
BIJLAGE 1 Beheer openbaar groen De Heuvel/Amstelwijk - overzichtstekeningen 57
BIJLAGE 2 Groenfuncties – overzichtstekening 59
BIJLAGE 3 Maatregelenkaart – overzichtstekening 60

Samenvatting

De gemeente Leidschendam-Voorburg stelt voor elke wijk een wijkgroenbeheerplan op. In deze beheerplannen wordt het benodigde groot onderhoud en vervangingsonderhoud voor bomen en beplantingen in de wijk voor de middellange termijn beschreven (10 jaar). Het hoofddoel van het voorliggende beheerplan is te komen tot een breed gedragen en bruikbare toekomstvisie voor het groen in de wijk Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde. Het plan wordt voornamelijk gebruikt door de afdeling Stadsbeheer. Het cluster Uitvoering weet door middel van dit plan, welk type groen waar gewenst is, hoe het onderhouden dient te worden en welk budget hiervoor nodig is. Het cluster Beheer kan hiermee een planning opstellen om de eenmalige maatregelen uit te voeren. Het plan dient als communicatiemiddel met bewoners van de wijk en met het bestuur van de gemeente.

Het gemeentelijk beleid is kaderstellend voor dit beheerplan. De adviezen wat betreft de bomen worden integraal uit de Bomennota overgenomen, hiermee wordt rekening gehouden in de eenmalige maatregelen. Bij de beschrijving van de streefbeelden en het uitvoeren van de eenmalige maatregelen zijn de eisen uit het “Handboek Beheer Openbare Ruimte” de norm.

Naar aanleiding van een inspectie, een wijkschouw en een bewonersraadpleging zijn wensen en maatregelen voor het groen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde naar voren gekomen. De resultaten zijn, mits van toepassing op en inpasbaar in het doel van het rapport, meegenomen in de uitwerking van het plan. Deze maatregelen zijn zichtbaar in de maatregelenkaart (bijlage 3) en opgenomen in de financiële consequenties (hoofdstuk 5). De maatregelen aan bomen en beplanting zijn voornamelijk nodig omdat deze aan het einde van hun levensduur zijn gekomen of niet meer aansluiten op het gewenste beeld of inrichting en vanuit de opgave om te vergroenen.

De uitvoering van de locatie specifieke maatregelen voor groot onderhoud en vervanging van groenvoorzieningen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is voor de planperiode 2024 – 2033 geraamd op € 736.156 exclusief btw (afgerond). Na de uitvoering van deze maatregelen stijgen de onderhoudskosten minimaal met € 1.200 per jaar. De totale kosten voor dagelijks onderhoud voor de wijk Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde komen daarmee op ca. € 253.200 exclusief btw (afgerond).

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

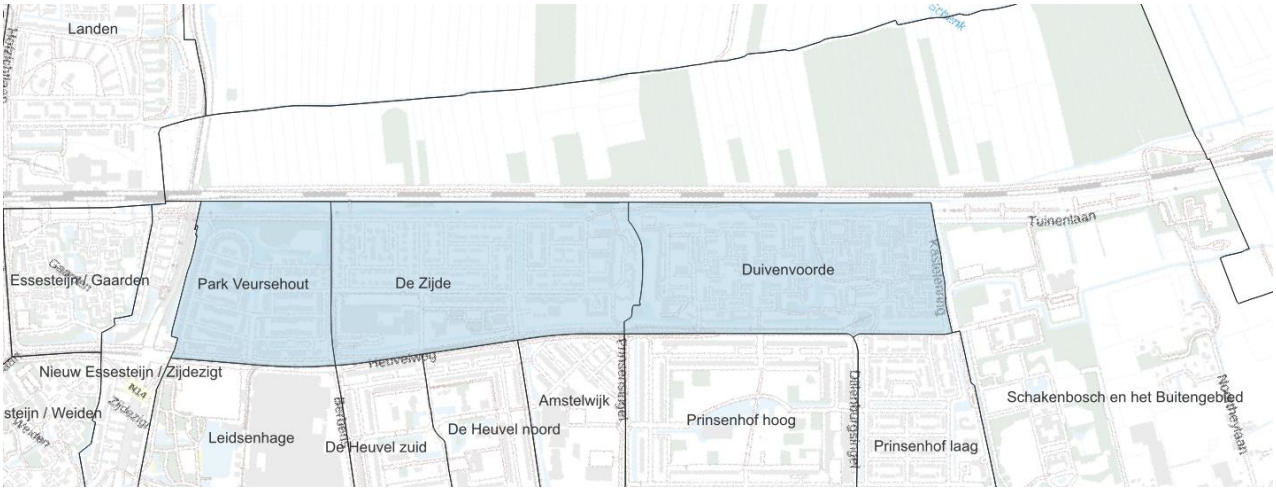
De gemeente Leidschendam-Voorburg is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De gemeente streeft daarbij naar een veilige en aantrekkelijke buitenruimte die een positieve bijdrage levert aan de leefbaarheid voor de inwoners van de gemeente.

Om invulling te kunnen geven aan het door de gemeenteraad vastgestelde beleid voor de openbare ruimte stelt de gemeente onder andere wijkgroenbeheerplannen voor de kernen en de wijken op. In deze beheerplannen wordt het benodigde groot onderhoud en vervangingsonderhoud voor bomen en beplanting in de wijk voor de middellange termijn beschreven. Elke tien jaar worden de wijkgroenbeheerplannen geactualiseerd, waarbij de actuele kwaliteit van de bomen en beplanting in beeld wordt gebracht en wordt getoetst aan de visie van de gemeente op de openbare ruimte, het actuele beleid, het coalitieakkoord en de wensen van de inwoners van de kern of wijk.

Samen met de adviesbureaus Blauw Groen Advies en Buro CITE B.V. heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg het voorliggende wijkgroenbeheerplan Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde voor de periode 2024 – 2033 opgesteld.

1.2 Achtergrond

Het wijkgroenbeheerplan Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is geschreven voor groot onderhoud en vervangingsonderhoud (renovatie) voor de bomen, beplanting en gras die in eigendom zijn bij de gemeente Leidschendam-Voorburg. Deze groenvoorzieningen bevinden zich uitsluitend in de openbare ruimte.

Figuur 1 Overzichtstekening gemeente Leidschendam-Voorburg met daarin de ligging van Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde ten opzichte van omringende wijken

1.3 Doel en doelgroep

Dit groenbeheerplan is geschreven om een breed gedragen en realistische toekomstvisie op het groenbeheer voor de wijk Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde voor de periode 2024 tot en met 2033 te presenteren. Het wijkgroenbeheerplan geeft een concrete vertaling van het gemeentelijke beleidskader op kern- en wijkniveau naar het uit te voeren groot onderhoud en vervangingsonderhoud.

Het plan wordt met name gebruikt door de afdeling Stadsbeheer. Het cluster Uitvoering weet door middel van dit plan, welk type groen waar gewenst is, welk groot onderhoud en vervangingsonderhoud in de komende 10 jaar uitgevoerd moet worden, welk budget hiervoor nodig is en op welke planning van een andere discipline aangesloten kan worden. Het cluster Beheer kan hiermee een planning opstellen om het groot onderhoud en vervangingsonderhoud uit te voeren.

Het plan dient tevens als communicatiemiddel tussen gemeente en de bewoners en het bestuur van de gemeente. Zij krijgen hiermee zicht op hoe het openbaar groen nu is opgebouwd, hoe het groot onderhoud en vervangingsonderhoud verzorgd gaat worden en wat er in de komende 10 jaar gaat veranderen. Hierin geldt dat het wijkgroenbeheerplan is opgesteld voor renovatie van de huidige situatie. Waar de huidige situatie afwijkt van dit wijkgroenbeheerplan wordt dus niets aangepast.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de huidige situatie in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde en van het openbaar groen in brede zin geëvalueerd. De huidige staat van de bomen en beplanting is in beeld gebracht door het uitvoeren van een inventarisatie en wijkschouw. Ook is beschreven hoe de bewoners zijn betrokken bij het groenbeheerplan. Dit is gedaan aan de hand van de resultaten van een bewonersraadpleging en de Wijkatlas.

In hoofdstuk 3 is het toekomstbeeld van het groen beschreven, gebaseerd op het beleidskader en de streefbeelden van de gemeente.

De renovatie- en beheermaatregelen zijn beschreven in hoofdstuk 4. Deze zijn bepaald door het gewenste toekomstbeeld te vergelijken met de resultaten van de evaluatie.

De kosten die dit met zich meebrengt en de wijze waarop deze zich verhouden tot het budget is in hoofdstuk 5 toegelicht.

2 RESULTATEN EVALUATIE HUIDIGE SITUATIE

2.1 Aanpak van de evaluatie

2.1.1 Inventarisatie en schouw

Het openbaar groen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is in het voorjaar van 2023 beoordeeld door Blauw Groen Advies, een onafhankelijke groenspecialist. De specialist heeft gecontroleerd of de groenvlakken en beheertypen, zoals deze in het gemeentelijke beheersysteem zijn opgenomen, overeenkomen met de situatie buiten. Hij heeft ook de kwaliteit van bomen, gras en beplantingen bepaald, waarbij het criterium was of deze in de komende tien jaren voor renovatie in aanmerking komen.

Tijdens een daaropvolgende wijkschouw hebben de groenspecialist en de wijkvoorman van de gemeente de resultaten van de inventarisatie en de wensen vanuit de gemeente besproken.

De resultaten van de inventarisatie en de wijkschouw zijn met de gemeente besproken en vervolgens in het groenbeheerplan verwerkt.

2.1.2 Raadpleging bewoners

‘Verbinden, vertrouwen, vooruitgang’ luidt de titel van het coalitieakkoord 2022-2026. Inwoners staan daarin centraal, de gemeente wil meer in de wijken en dichtbij de mensen zijn. De gemeente staat open voor signalen uit de samenleving en juicht initiatieven toe. Ze gaat met wijkbewoners in gesprek en wil samen met de bewoners zorgen voor veilige en aantrekkelijke, klimaatbestendige wijken.

In februari 2023 is de gemeente samen met Blauw Groen Advies en Buro CITE gestart met de voorbereidingen voor het wijkgroenbeheerplan Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde. Inwoners van de wijk zijn eind mei 2023 door de gemeente per brief uitgenodigd om deel te nemen aan een inloopavond waar zij wensen en aandachtspunten met betrekking tot het groenbeheer in de wijk kenbaar konden maken. Ook zijn zij geïnformeerd over een online projectpagina voor het wijkgroenbeheerplan op ‘ingesprekmetlv.nl’, waar eveneens wensen en aandachtspunten konden worden achtergelaten.

De inloopavond heeft op 14 juni 2023 plaatsgevonden. Online konden wensen en aandachtspunten tot en met 30 juni 2023 doorgegeven worden. Er zijn ruim 120 wensen en aandachtspunten door bewoners ingebracht. Alle bevindingen en wensen zijn geanalyseerd waarna een beoordeling heeft plaatsgevonden. Hierbij is onder andere bepaald of de wensen en aandachtspunten binnen de scope van het plan passen.

Bewoners krijgen eind september 2023 de mogelijkheid om tijdens een tweede inloopavond te reageren op het concept wijkgroenbeheerplan, dat via de website van de gemeente in te zien was. Alle bewoners van de wijk zijn via ‘ingesprekmetlv’ projectwebsite geïnformeerd over het wijkgroenbeheerplan voor Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde. Bij het definitieve beheerplan wordt een ‘vraag- en antwoordlijst’ gepubliceerd, naar aanleiding van vragen die over het plan zijn gesteld.

2.1.3 Overige gegevensbronnen

Naast de specifiek voor dit wijkgroenbeheerplan uitgevoerde werkzaamheden die in de voorgaande paragrafen zijn beschreven, is ten behoeve van de evaluatie van de huidige situatie ook gebruik gemaakt van gegevens uit de Wijkatlas van de gemeente Leidschendam-Voorburg.

De Wijkatlas bevat o.a. de resultaten van bewonersenquêtes met betrekking tot de beleving van het woonklimaat die elke 2-3 jaar door de gemeente worden gehouden, maar ook demografische en sociaaleconomische gegevens over de kernen en wijken. Demografische ontwikkelingen zijn relevant voor het groenbeheerplan, omdat een plan voor de komende 10 jaar wordt gemaakt.

Tot slot is ook aandacht besteed aan de ruimtelijke opbouw van Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde.

2.2 Resultaten inventarisatie, wijkschouw en bewonersraadpleging

2.2.1 Algemeen

In deze paragraaf zijn de resultaten van de inventarisatie, wijkschouw en de bewonersraadpleging samengevat. De resultaten zijn verdeeld over de groenfuncties die de gemeente onderscheidt: bomen, natuurlijk groen, recreatief groen en siergroen. Per groenfunctie zijn de huidige situatie en knelpunten, wensen en aandachtspunten aangegeven. De aard van de maatregelen is in hoofdstuk 4 opgenomen, op basis van een toetsing van de mogelijke oplossingen aan o.a. het gemeentelijk beleid (zie hoofdstuk 3). Overzichtskaarten van het openbaar groen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde, ingedeeld naar bomen en beplantingen en de wijze waarop onderhoud wordt uitgevoerd, zijn opgenomen als bijlage 1. Een overzichtskaart van de groenfuncties is opgenomen als bijlage 2.

De conclusie is dat de kwaliteit van de bomen en beplanting in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde over het algemeen goed is.

2.3 Bomen

2.3.1 Algemeen

Bijlage 1 bevat een overzichtskaart van de bomenstructuur in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde. Een deel van de bomen maakt onderdeel uit van de

hoofdboomstructuur. Deze vormt het raamwerk van de groenstructuur in de gemeente en bestaat uit boombeplantingen langs belangrijke infrastructuren en het historisch lint Leidschendam-Voorburg. In de hoofdboomstructuur komt de gridvormige landschappelijke, stedenbouwkundige en verkeerskundige structuur tot uiting.

Figuur 3: Hoofdboomstructuur Leidschendam-Voorburg

De bomen in de wijk die in een regelmatig plantverband zijn geplant en veelal van eenzelfde soort zijn, behoren tot de wijkboomstructuur. De bomen die niet in één van beide structuren staan behoren tot de ‘overige bomen’.

Bomen in de wijk vormen een grote meerwaarde. Ze dragen positief bij aan de leefbaarheid. Over het algemeen is geconcludeerd dat de bomen in de wijk in een goede gezondheid verkeren.

De hoofdboomstructuren langs de Heuvelweg en Burgemeester Banninglaan zijn duidelijk aanwezig en deze worden zelden onderbroken. In de woonstraten in Park Veursehout en De Zijde is de wijkbomenstructuur vaak herkenbaar. In Duivenvoorde is het verband tussen de bomen vaak minder duidelijk; de bomen in dit deel van de wijk bevinden zich veelal langs achterpaden en verspreid door de wijk in verhoogde groenvakken. Deze bomen zijn daardoor veelvuldig ingedeeld als overige bomen.

In de buurt De Zijde zijn medio 2015 asbest-cement waterleidingen en riolering vervangen. Toen zijn ook bomen vervangen, alleen in de Patrijslaan en langs de Zijdesingel zijn de oude bomen nog aanwezig in het straatprofiel. Specifiek voor Veursehout geldt dat het bomenzand bij de aanleg van de wijk niet goed is aangebracht. Wortelopdruk is een gevolg daarvan. Dit is in de IJsvogellaan en Spotvogellaan opgelost. In de overige straten zijn de bomen kleiner van formaat,

waardoor geen problemen met wortelopdruk zijn opgetreden. De bomen groeien niet heel goed, maar dit is geen reden om ze te vervangen.

Het overgrote deel van de bomen is in de bloei van hun leven en heeft daardoor nog een lang leven voor de boeg (meer dan 30 jaar). De inventarisatie en schouw hebben uitgewezen dat op basis van levensduur vrijwel geen maatregelen getroffen hoeven te worden. Groenbeheerders van de gemeente monitoren of er kansen zijn om het bomenbestand te verbeteren of uit te breiden. Kansen die uit de evaluatie naar voren zijn gekomen, zijn benoemd in paragraaf 4.4.

2.3.2 Beplanting

Natuurlijk groen
Het natuurlijk groen bestaat uit inheemse soorten. Het beheer omvat het ontwikkelen en sturen van een inheemse plantengroei die spontaan is ontstaan of die aangeplant is. De biodiversiteit en ecologische waarde hiervan wordt gemeten aan de hand van de hoeveelheid soorten die hier voorkomen. De beheertypen die vallen onder natuurlijk groen zijn: bosplantsoen, heesters extensief, grasland onderhouden door schapen en ruigte (grasland dat 1x per twee jaar wordt gemaaid).

Natuurlijk groen komt in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde voornamelijk voor in het noordwesten langs de Zijdesingel en in het zuidoosten langs de Heuvelweg. Daarnaast komt Natuurlijk groen ook voor langs de verbindingswegen tussen beide groengebieden. Tijdens de inventarisatie en schouw is voor enkele plantvakken geconstateerd dat ze het einde van de levensduur hebben bereikt. Over het algemeen geldt dat de ecologische waarde en biodiversiteit van natuurlijk groen onderbelicht is.

Recreatief groen
Recreatief groen kan zowel uit inheemse als uitheemse plantensoorten bestaan. Een voorbeeld van recreatief groen is een gazon dat als speelweide of voetbalveld dient. Recreatief groen moet vooral functioneel zijn. De volgende beheertypen kunnen onder recreatief groen vallen: bosplantsoen, heesters intensief, heesters extensief, hagen, gazon en bloemrijk grasland.

In Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde zijn enkele grote groenvakken die voornamelijk uit gras/gazon en heesters bestaan, aangelegd en beheerd als recreatief groen. Dit groen is functioneel ingericht, het draagt bij aan de groenbeleving in de wijk maar kent ook recreatief medegebruik. Het recreatief groen is over het algemeen in goede staat.

Siergroen
Het siergroen bestaat meestal uit uitheemse soorten. De spontane ontwikkeling van inheemse plantensoorten is hier ongewenst. Daarom vormt het tegengaan van deze

plantengroei een belangrijk onderdeel van het onderhoud. Het siergroen bevindt zich voornamelijk in en langs de woonstraten en bestaat naast gazons en hagen uit intensief onderhouden heesters en vaste planten.

2.4 Wijkatlas

2.4.1 Sociale opbouw

In Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde woonden in 2022 in totaal 5.033 mensen, dit is een groei van bijna 6% ten opzichte van het inwoneraantal van 2012 (4.752 inwoners). Deze stijging is gelijk aan de gemiddelde bevolkingsgroei in Leidschendam-Voorburg, die over dezelfde periode ook bijna 6% bedroeg. De gemiddelde leeftijd in de wijk is 50 jaar en dat was 10 jaar geleden hetzelfde. Dit wijkt af van de ontwikkeling in de gemeente Leidschendam-Voorburg, waar de gemiddelde leeftijd is gestegen van 43 jaar naar 44 jaar.

Wanneer een vergelijking wordt getrokken tussen 2012 en 2022 wat betreft het aandeel inwoners per leeftijdsgroep is het opvallend dat aandeel inwoners van 55 jaar en ouder aanzienlijk groter is dan gemiddeld in de gemeente. Vooral het percentage inwoners tussen 24 en 54 jaar is aanzienlijk kleiner dan het gemiddelde in de gemeente.

Personen naar leeftijd - Buurten 1.0 De Zijde, 1.1 Duivenvoorde, 1.2 Park Veursehout

	2012		2022	
	Buurten totaal	Leidschendam-Voorburg Gemeente totaal	Buurten totaal	Leidschendam-Voorburg Gemeente totaal
Bevolking totaal [aantal]	4.752	72.393	5.033	76.649
Gemiddelde leeftijd bewoners [jaar]	50	43	50	44
Inwoners 0-23 jaar, in % [%]	21	25	22	25
Inwoners 24-54 jaar, in % [%]	30	40	29	38
Inwoners 55 jaar en ouder, in % [%]	50	35	49	37

Tabel 1 Leeftijdsopbouw in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde en Leidschendam-Voorburg

De inwoners in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde waren in 2022 verdeeld over 2.451 huishoudens. Van deze huishoudens is 22% een paar met kinderen, 31% een paar zonder kinderen, 41% alleenstaand en 5% eenoudergezin. De wijk komt algemeen redelijk overeen met het gemiddelde van de gemeente. Wel valt een daling van 5% op tussen 2012 en 2022 van het aandeel paar zonder kinderen op.

	2012		2022	
	Buurten totaal	Leidschendam-Voorburg Gemeente totaal	Buurten totaal	Leidschendam-Voorburg Gemeente totaal
Huishoudens totaal [huishoudens]	2.366	34.843	2.451	36.936
Alleenstaanden, in % [%]	40	41	41	43
Paren zonder kinderen, in % [%]	36	29	31	26
Paren met kinderen, in % [%]	20	22	22	22
Eenoudergezinnen, in % [%]	4	7	5	8
Overige huishoudens, in % [%]	0	1	0	1

Tabel 2 Huishoudens in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde en Leidschendam-Voorburg

Wat betreft arbeidsparticipatie scoort Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde lager dan gemiddeld in Leidschendam-Voorburg, maar voor wat betreft het gemiddeld besteedbaar inkomen juist hoger. Het aandeel inwoners met werk tussen de 20-64 jaar is 76%; gemiddeld in de gemeente is dat 78%. Het gemiddeld besteedbaar inkomen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is met € 52.200 hoger dan het gemiddelde in de gemeente (€ 50.100).

2.5 Ruimtelijke opbouw

De ruimtelijke opbouw van Park Veursehout, De Zijde en Duivenvoorde verschillen onderling sterk van elkaar. De wijken zijn in diverse periodes aangelegd. In De Zijde zijn de woningen voornamelijk halverwege de jaren 60 gebouwd. Duivenvoorde is halverwege de jaren 80 gebouwd. Park Veursehout is rond de eeuwwisseling gebouwd. De wijken vallen onder de ‘Groene wijken’ volgens het Groenstructuurplan van de gemeente Leidschendam-Voorburg.

2.5.1 Park Veursehout

Park Veursehout is een woonwijk met voornamelijk grondgebonden woningen. Centraal in deze wijk ligt een groene strip met aan de randen appartementengebouwen. Appartementenflats vormen ook de grens met de Heuvelweg ten zuiden van de wijk. De grondgebonden woningen hebben allen voor- en achtertuinen en in de straat staan veel bomen en liggen plantsoenen met groen. In het noorden van de wijk is de groene spoorzone van grootte waarde voor de beleving in deze wijk. Hier ligt ook het Klein Zijdepark. Dit is een klein wijkpark is gelegen tussen de spoorzone en de wijk.

De architectuur in Park Veursehout wordt gekenmerkt door een diversiteit aan woningtype maar een gelijke bouwstijl. Zowel de rijtjeshuizen, twee-onder-een-kap woningen, vrijstaande woningen als de etagewoningen hebben dezelfde bouwstijl. Deze stijl kenmerkt zich in het gebruik van blauwe dakpannen met bakstenen gevels en karakteristieke raampartijen. Deze elementen geven de wijk een klassieke uitstraling van de jaren ‘30.

2.5.2 De Zijde

Rond de Zijde ligt een sterk groenblauw kader met een dwarsverbinding langs de Zilvermeeuwlaan. Daarbinnen bestaat De Zijde voornamelijk uit grondgebonden woningen. De Zijde kenmerkt zich door een zeer grote diversiteit aan woningtype en bouwstijlen.

Aan de westzijde bestaat het woningtype voornamelijk uit villa’s. In dit gebied zijn naast de twee groene pleintjes vooral de particuliere tuinen bepalend in het groenbeeld. Door de vaak grote tuinen kunnen hier hoge bomen en/of struiken uitgroeien. Het oostelijke deel wordt voornamelijk gekenmerkt door enkele flats. Daar is het omringende groen van belang voor een groen uitzicht vanuit de flats. Daartussen bevindt zich een suburbane buurt die is opgebouwd uit een helder stratenpatroon waarbij slechts weinig achtertuinen grenzen aan het openbare gebied. Het groen bestaat in de meeste straten uit boom beplanting met soms enkele groenstroken. Ook de plantsoenstroken tussen de straten en het trottoir is een kenmerk van deze buurt. Dit, samen met de laanbeplanting in de Patrijslaan en Houtduiflaan, de groen-blauwzone langs de Zilvermeeuwlaan en Gruttolaan geven deze buurt een groen karakter.
Met de Heuvelweg langs het zuiden van de wijk is weinig relatie aangezien de meeste woningen hier met de achtertuin naar georiënteerd zijn. Ook staat hier het Antoniushove Ziekenhuis die zorgt voor een grens tussen de Heuvelweg en de wijk.

2.5.3 Duivenvoorde

Duivenvoorde bestaat voornamelijk uit grondgebonden woningen met voor- en achtertuinen. Deze woningen zijn veelal in rijen van 8 geschakeld, haaks op elkaar rondom een pleintje gesitueerd. Centraal in deze pleintjes zijn vaak de solitaire bomen in een verhoogd plantvak. De openbare ruimte is veelal vormgegeven in een woonerf.

De beplanting is in Duivenvoorde strekt versnipperd. Er liggen veel smalle groenstroken in de straten en tussen de woonblokken liggen wandelpaden met kleine (speel)veldjes. Mede dankzij de beplanting in de voor- en achtertuinen oogt deze wijk erg groen. Dwars door Duivenvoorde loopt een brede groenzone met een singel. Deze zone zorgt voor een verbinding tussen het groen van de Heuvelweg en de Spoorzone.

3 TOEKOMSTBEELD OPENBAAR GROEN PARK VEURSEHOUT/DE ZIJDE/DUIVENVOORDE

3.1 Beleid

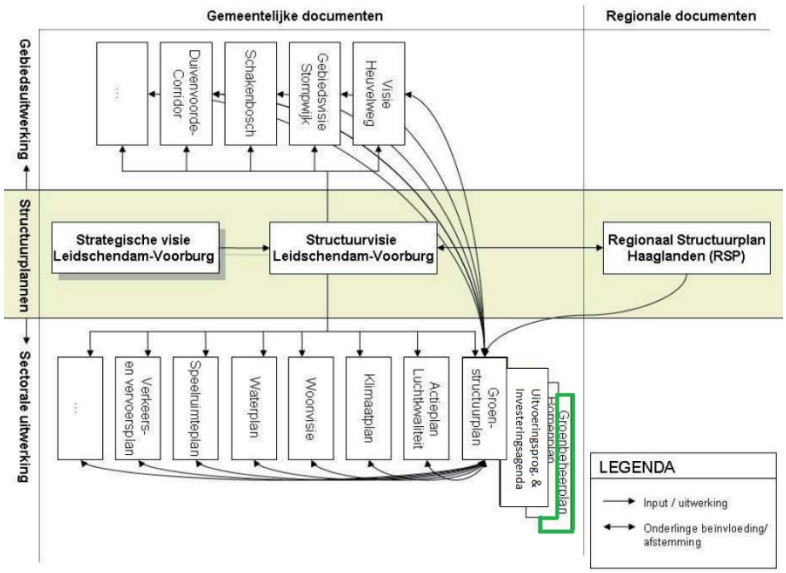
3.1.1 Inleiding

Deze paragraaf bevat een overzicht van het kaderstellend beleid voor het wijkgroenbeheerplan Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde. Dit wordt gevormd door de volgende vastgestelde plannen:

- Groenstructuurplan “Buitengewoon Groen” (vastgesteld in 2010) en de uitwerking daarvan in het uitvoeringsprogramma (2012) en de investeringsagenda.
- Structuurvisie “Ruimte voor wensen” (vastgesteld in 2012).
- Bomennota deel 1 ‘Beleid’ en deel 2 ‘Beheer’ (vastgesteld in 2012, geactualiseerd 2017).
- Beheerkwaliteitsplan – Kwaliteitskaders voor beheer en onderhoud (2017)
- Groenactieplan (vastgesteld november 2023)

Daarnaast vormen het Water- en rioleringsplan, het speelruimteplan en het Handboek Beheer Openbare Ruimte richtinggevende kaders voor het wijkgroenbeheerplan.

In de volgende paragrafen is per beleidsplan samengevat welke beleidskeuzes consequenties hebben, met andere woorden welke uitgangspunten gelden voor dit wijkgroenbeheerplan. In onderstaand figuur is weergegeven hoe de verschillende documenten zich verhouden ten opzichte van elkaar en in het bijzonder tot dit beheerplan. Het groenactieplan maakt hier nog geen onderdeel vanuit.

Figuur 4: De relatie van de verschillende beleidsdocumenten ten opzichte van elkaar

3.1.2 Groenstructuurplan (2010) en uitvoeringsprogramma (2012)

Gemeentebrede opgaven
De doelstelling vanuit het Groenstructuurplan voor het groen in Leidschendam-Voorburg is eenheid creëren binnen de wijken en meer variatie in het groen realiseren tussen de wijken. In het uitvoeringsprogramma wordt aangegeven wat de belangrijkste lijnen en groengebieden binnen de wijk zijn, waarbij per wijk ook het 'onderscheidende groenelement' wordt benoemd. Dit vormt vervolgens de basis voor de gecombineerde wijkgroenstructuurplannen en –beheerplannen.

Bij het opstellen van de wijkgroenbeheerplannen zijn de volgende opgaven geformuleerd:
- In de wijkgroenbeheerplannen moeten de wijkparken een duidelijke omschrijving krijgen met betrekking tot inrichting, doelgroep en functie, waardoor elk park een duidelijke eigen identiteit krijgt;
- Er moeten goede groene aansluitingen gemaakt worden op de aanliggende groene zones.

Om het groen in de gemeente te versterken wordt er vanuit het groenstructuurplan op drie niveaus ingezet:
- Groene zones: deze zorgen naast het huisvesten van groene stedelijke functies zoals sportvelden, parken, volkstuinen, kinderboerderijen e.d., ook voor aantrekkelijke routes vanuit het stedelijk gebied naar het buitengebied.
- Groene lijnen: de groene lijnen ondersteunen de stedelijk gritstructuur. Dit groen heeft een belangrijke belevingswaarde, omdat veel mensen in aanraking komen met dit groen.
- Groene wijken: de groene wijken zorgen voor een aantrekkelijke groene woonomgeving en dit groen geeft identiteit aan de wijk.

De algemene conclusie is dat de groene zones, lijnen, wijken en het uitvoeringsprogramma van het groenstructuurplan de leidraad vormen voor de invulling van het groen in het wijkgroenbeheerplan Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde.

Opgaven voor Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde
Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde hoort binnen het groenstructuurplan tot de zogenaamde 'groene wijken' van de gemeente. In de groene en met name suburbane wijken zijn de woningen als het ware los in het groen gestrooid. Het groen vormt een belangrijk onderdeel van de wijk.

Park Veursehout is in het groenstructuurplan benoemd als een jonge en groene wijk in de gemeente Leidschendam. Vooral het Klein Zijdepark wordt als belangrijk onderdeel gezien in de groenbeleving van de wijk. Het karakter van het park is

‘natuur’ wat naar voren komt in het oudere groen van het park. Hierdoor is de kwaliteit van de flora en fauna al hoog. De natuurwaarde en belevingswaarde van het park kunnen zich nog verder ontwikkelen door soortgericht beheer. In het groenstructuurplan worden, gezien de goede kwaliteit van het groen, geen verdere specifieke ambities voorgeschreven.

De Zijde wordt in het groenstructuurplan beschreven als een wijk met drie karakters: de villawijk, de suburbane wijk en de tuinstadbuurt. Elk van deze delen hebben hun eigen karakter en groenindeling. De ambities voor de wijk zijn om deze variantie te behouden ook apart omschreven. Wel geldt de algemene ambitie om de waarde van bomenlanen en de ligging langs de spoorzone en Heuvelweg te versterken.
Voor de villawijk geldt specifiek dat het groene uiterlijk van de wijk komt door de combinatie van groen in de twee karakteristieke pleintjes en het groen op particulier terrein. Er dient dus terughoudend omgegaan te worden met kapvergunningen en het verharden van (voor)tuinen.
De suburbane wijk wordt gekenmerkt door de groenstroken tussen rijloper en trottoir. Deze dienen behouden te blijven en mogen dus niet vervangen te worden voor bijvoorbeeld parkeervakken. Ook de straatbomen en laanbeplanting in vooral de Patrijslaan, Houtduiflaan en Gruttolaan zijn van grote waarde en dienen behouden te blijven.
Voor de tuinstadbuurt geldt dat voornamelijk het groen tussen de flats behouden dient te blijven. Het behouden van dit groene, parkachtige karakter is van belang voor de beleving van de wijk.

Duivenvoorde wordt in het groenstructuurplan omschreven als een wijk dat besloten en kleinschalig aanvoelt. De woningen liggen geclusterd om kleine pleintjes met daartussen smalle groenstroken en paden die de wijk dooraderen. Door de grote hoeveelheid openbaar- en privé groen is Duivenvoorde een groene wijk. Doordat er geen doorgaande (auto)verkeersroutes door de wijk lopen heeft de wijk een aantrekkelijk leefklimaat, ook voor kinderen.
Doordat de wijk geen duidelijke structuur heeft is de oriëntatie binnen de wijk wat lastig. Dit komt voornamelijk door gelijke woningbouw en groengebruik. Hierdoor is de wijk vrij monotoon. Door de wijk loopt wel een brede groenzone met singel als schakel tussen de Heuvelweg en spoorzone.
In het groenstructuurplan worden een aantal opgaven en maatregelen benoemd. Deze hebben vooral betrekking op het verbeteren van de verbinding tussen de groene gebieden van de Heuvelweg en spoorzone en het opstellen van een nieuwe visie voor de wijk waarbij het oorspronkelijke ontwerpuitgangspunt van de wijk behouden blijft maar wordt gecombineerd met meer variatie en een herkenbare structuur in het groenbeeld van de wijk.

3.1.3 Structuurvisie ‘Ruimte voor wensen 2040’ (2012)

De doelstelling van de structuurvisie is om ervoor te zorgen dat de gemeente

Leidschendam-Voorburg in 2040 één van de meest aantrekkelijke ontmoetings- en vestigingsplaatsen in de Randstad is, waar goed opgeleide en internationaal georiënteerde kenniswerkers, huishoudens met kinderen met hoge en lage inkomens en vitale en minder vitale ouderen met veel plezier wonen.
Om dit te bewerkstelligen kijkt de structuurvisie naar drie pijlers:

- versterken van de groene woongemeente;
- verbeteren van economische kansen en voorzieningenstructuur;
- het beter benutten en verbeteren van bereikbaarheid.

Voor dit plan is de pijler “versterken van de groene woongemeente” van toepassing.

Voor het stedelijk gebied geldt de ambitie: “het behoud en de versterking van het groene karakter van de stad, het behoud en de versterking van de kwaliteit van de bestaande woonmilieus en het toevoegen van nieuwe woonmilieus”.
De ambitie “het behoud en de versterking van het groene karakter van de stad” is van toepassing op dit beheerplan. De gemeente heeft de ambitie om een groei van maximaal 5% van de bevolking te faciliteren en 80% van de bouwopgave binnenstedelijk te realiseren onder voorwaarde dat dit niet ten koste gaat van het groene karakter van de stad en de bestaande woonmilieus.

De conclusie is dat in het wijkgroenbeheerplan de pijler “Versterken van de groene woongemeente” gevolgd moet worden.

3.1.4 Bomennota (vastgesteld 2012, geactualiseerd 2017)

De Bomennota bestaat uit twee delen: het beleidsdeel en het beheerdeel. Het beleidsdeel geeft een toekomstvisie voor de bomen in de hoofdstructuur. Het gemeentelijk bomenbeleid in de Bomennota bouwt voort op de Structuurvisie Leidschendam-Voorburg 2020 uit 2007 en het Groenstructuurplan “Buitengewoon groen” van 2010. In het beleidsdeel is per straat in de gemeente aangegeven welke maatregelen genomen moeten worden om de boomstructuur te beschermen of te verbeteren.

Het beheerdeel behandelt de richtlijnen m.b.t. aanleg en beheer van bomen en geeft aanwijzingen over de interne en externe communicatie daarover. Per planfase is een programma van eisen opgenomen voor aanleg van boomplantplaatsen en voor het planten van bomen. De beheerprincipes zijn beschreven alsmede aanwijzingen hoe om te gaan met knelpunten door groeiplaats, ziekten en aantastingen.

Gezamenlijk vormen beide delen een toetsingskader voor het nemen van besluiten voor het uitvoeren van verordeningen (o.a. kapvergunningen).

De conclusie is dat bij het voorbereiden van de in het wijkgroenbeheerplan opgenomen maatregelen de Bomennota geraadpleegd moet worden.

3.1.5 Beheerkwaliteitsplan (2017)

Het beheerkwaliteitsplan vormt een kader voor het beheer en onderhoud van nagenoeg alle voorzieningen in de openbare ruimte. In het plan worden pijlers benoemd voor het beheer welke automatisch van toepassing zijn op het groenbeheer, te weten:

- Het duurzaam en doelmatig in stand houden van de voorzieningen, zodat de functie tot zijn recht komt en ingespeeld wordt op een optimale beleving van de buitenruimte.
- Het streven naar kwalitatief, passend en toekomstbestendig beheer en onderhoud, waarbij rekening wordt gehouden met de huidige economische context en beperkte financiële middelen.
- Een integrale aanpak van werkzaamheden in de openbare ruimte om overlast te verminderen en efficiënt, kostenbesparend te werken.

De wijk Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is volledig aangemerkt voor het beheerniveau Verzorgd & Duurzaam. Maatregelen voor het beheerniveau verzorgd & duurzaam richten zich op het voldoen aan de veiligheid en de wettelijke verplichtingen, zodat er geen sprake is van direct gevaarlijke situaties en kapitaalvernietiging wordt voorkomen.

De conclusie is dat de bovenstaande uitgangspunten voor het beheer betrokken dienen te worden in de maatregelen die in dit groenbeheerplan zijn opgenomen.

3.1.6 Speelruimteplan (2016)

Het speelruimteplan Buitengewoon Spelen! (beleidsplan 2016 – 2025) is niet kaderstellend voor het groenbeheerplan, maar richtinggevend. De gemeente wil de kinderen en jongeren meer diversiteit in aanbod van speelruimte aanbieden. Om het bestaande aanbod van voornamelijk sport en traditioneel spel te verbreden, zullen er verschillende bestaande locaties op termijn ingericht worden als natuurlijke avontuurlijke ravotplekken. Dit sluit aan op de visie om het groene imago van de gemeente te versterken en om door meer vergroening en minder verharding wateroverlast tegen te gaan.

3.1.7 Water- en rioleringsplan (2021)

Ook het Water- en rioleringsplan 2022-2027 vormt geen onderdeel van het beleidskader van het groenbeheerplan, maar is wel richtinggevend. Er zijn namelijk raakvlakken tussen het water en het groen. De volgende beleidsdoelen zijn in het plan als uitgangspunt aangehouden:

- Water- en rioleringszorg draagt bij aan een goede volksgezondheid.
- Leidschendam-Voorburg wordt duurzaam en klimaatbestendig gemaakt.
- Water- en rioleringszorg draagt bij aan een schone en prettige leefomgeving.
- De gemeente heeft een goede dienstverlening.

- De gemeente levert kwaliteit tegen een maatschappelijk verantwoord kostenniveau.

Het oppervlaktewater is het meest zichtbaar, er geldt:
- Het watersysteem is duurzaam en robuust.
- Het water is schoon.
- Het water is aansprekend.

3.1.8 Klimaatadaptatie

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft ambities met betrekking tot klimaatadaptatie geïntegreerd in de diverse (beleids)plannen die een relatie hebben met het voorkomen/verminderen van hittestress en droogte, voorkomen/beperken van wateroverlast en het op niveau houden van waterveiligheid.

Alle gemeenten moeten eens in de 6 jaar een klimaatstresstest uitvoeren en daarover een dialoog voeren met de daarvoor relevante partijen. De test brengt de kwetsbaarheden door klimaatverandering in beeld aan de hand van klimaatscenario's van KNMI en meet- en rekenmodellen. Dit is gedaan voor de klimaatthema's wateroverlast, hitte, droogte en waterveiligheid. Voor Leidschendam-Voorburg zijn die gevolgen eind 2020 in beeld gebracht.
Via onder andere het stimuleren van groene daken, schoolpleinen en Operatie Steenbreek wordt de stad vergroend en daarmee de toenemende hittestress aangepakt. Voor het reguliere onderhoud van beplanting stuurt de gemeente erop om meer plekken voor extensief beheer toe te wijzen. Minder intensief snoeien zorgt voor vergroening, omdat het areaal van opgaande beplanting groter wordt.

In het kader van herinrichting en aanleg van openbare ruimte worden hiertoe nog geen specifieke maatregelen voorgeschreven – verbetermogelijkheden werden doorgaans in het kader van renovaties en nieuwe aanleg in beeld gebracht. De gemeenteraad heeft echter opdracht gegeven om de vergroeningsmogelijkheden in de openbare ruimte in kaart te brengen, waarmee het vergroenen een impuls krijgt.

3.1.9 Handboek Beheer Openbare Ruimte

Het Handboek Beheer Openbare Ruimte (HBOR) van de gemeente Leidschendam-Voorburg bevat alle eisen en aanbevelingen voor het inrichten van de openbare ruimte. Het HBOR is een van de instrumenten die de gemeente inzet voor "beheerbewust ontwerpen" en "ontwerpbewust beheren". Het handboek bevat voornamelijk technische eisen die worden gesteld door de afdeling Stadsbeheer. Met het handboek streeft de gemeente naar een optimaal ingerichte, voor iedereen toegankelijke en een duurzame, goed beheerbare openbare ruimte.

Het HBOR bevat, naast technische eisen waaraan de aanleg van groenvoorzieningen moet voldoen, ook bepalingen voor groenvoorzieningen die relevant kunnen zijn voor het Groenbeheerplan:

- Beschermen van bomen tijdens het werken nabij bomen en door bij planontwikkeling van de bouw en de nieuwe inrichting zo in te passen dat het onnodig kappen van bomen voorkomen wordt.
- Voorkomen van versnippering en doorsnijding van bestaande groen- en waterstructuren.
- Mogelijkheden scheppen of benutten voor natuurontwikkeling.
- Bewaken van ecologische verbindingsroutes.

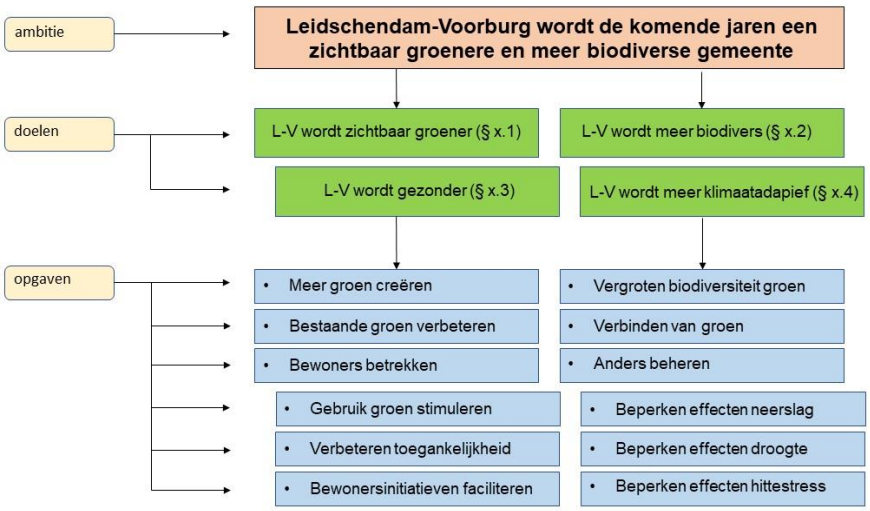
De technische eisen en aanbevelingen hebben onder andere betrekking op de groeiplaatsen van bomen en beplanting. Bij het voorbereiden van renovatiemaatregelen dient het HBOR toegepast te worden.

3.1.10 Groenactieplan

Het Groenactieplan is in november 2023 door het college vastgesteld en ter informatie naar de gemeenteraad toegestuurd. Het plan is kaderstellend. In dit wijkgroenbeheerplan is rekening gehouden met de richting die het Groenactieplan aangeeft.

In het Groenactieplan is omschreven op welke wijze de gemeente de ambitie voor een groenere en meer biodiverse omgeving van 2023 t/m 2026 wenst te behalen. De ambitie voor de gemeente is als volgt: *Leidschendam-Voorburg wordt de komende jaren een zichtbaar groenere, meer biodiverse en klimaatbestendige gemeente met aandacht voor gezondheid van onze burgers.*

Deze ambitie is om te zetten in meerdere doelen en opgaven. In Figuur 5 zijn deze doelen en opgaven te behalen.

Figuur 5 Ambitie Groenactieplan

De gemeente kan deze ambitie niet alleen behalen. Aangezien het groene karakter van de gemeente wordt behaald door enerzijds het openbare groen en anderzijds door het particuliere groen in tuinen en bij scholen, bedrijven en instellingen. Daarnaast spelen ook agrariërs, Staatsbosbeheer en de waterschappen voor een groen buitengebied. Om de ambitie van een groene en biodiverse gemeente te verwezenlijken is het samenspel tussen particulier en openbaar groen dus van groot belang.

Naast de algemene omschrijving van ambitie, doelen en opgaven zijn in het Groenactieplan ook al meerdere concrete vergroeningslocaties aangegeven. Deze vergroeningslocaties zijn tot stand gekomen na een studie van de huidige situatie en een uitvraag aan bewoners. Voor deze locatie is nog niet concreet gekeken naar de kosten en mogelijkheden en/of beperkingen op de locaties. Om deze reden zijn voor 2023 en 2024 meer vergroeningsprojecten opgenomen dan waarvoor naar verwachting financiering voor is. De concrete vergroeningslocaties voor de wijk Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde zijn omschreven in tabel 3.

Nummer	Locatie	Maatregel
Afkomstig uit Cobrastudie		
1	Langs de Zijdesingel en Kastelenring	Veel vergroeningsmogelijkheden. Niet te hoog, vanwege hoogspanningskabels. Geschikt is met name bosjes hakhout.
Afkomstig van duurzaam Leidschendam-Voorburg		
58	Heuvelweg/Zilvermeeuwl aan	Meer bomen toevoegen langs de Heuvelweg
Inbreng divers		
70	Politiebureau	Ligusterblokken laten verwilderen en extra bomen toevoegen
Inbreng website - inwoners		
149	Zijdesingel	Gras omvormen tot bloemrijk grasland
152	Kastelenring	Grasoever omvormen naar bloemrijke berm

Tabel 3 Concrete vergroeningslocaties Groenactieplan 2023-2026

Bij het bepalen van de onderhoudsmaatregelen is waar mogelijk rekening gehouden met bovenstaande maatregelen.

3.2 Projectenkaart

De afdeling Stadsbeheer stelt voor intern gebruik periodiek een projectenkaart samen waarop alle projecten die vanuit beheer worden geïnitieerd zijn vermeld. Het doel van deze kaart is het bevorderen van een integrale aanpak van projecten.

Ook voor Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is deze kaart beschikbaar. Bij het in de planning zetten van de renovatiemaatregelen (zie hoofdstuk 4) dient de

projectkaart geraadpleegd te worden en vindt afstemming plaats tussen de betrokken beheerders en projectleiders. Voor nu zijn er geen projecten gepland die samenhang hebben met de maatregelen voortkomend uit dit beheerplan.

3.3 Doelen groenbeheer

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft in het kader van het beheer van bomen en beplantingen de volgende doelstellingen geformuleerd.

- Algemeen: versterken van de groene zones, lijnen en wijken en de onderlinge verbinding van deze structuren.
- Bomen: realiseren en in stand houden van een vitaal en duurzaam bomenbestand met voldoende diversiteit, passend bij het karakter van de wijk.
- Natuurlijk groen: realiseren en in stand houden van een gevarieerd inheems sortiment en gevarieerde beplantingsstructuur met nestel-, schuil- en foerageermogelijkheden voor insecten, vogels en kleine zoogdieren.
- Recreatief groen: realiseren en in stand houden van veilige, overzichtelijke recreatieve gebieden die makkelijk te beheren zijn. Recreatieve voorzieningen voor alle leeftijden. In de plannen dient ruimte gehouden te worden voor (kleinschalige) recreatieve voorzieningen.
- Siergroen: realiseren en in stand houden van streefbeelden die voor eenheid, veiligheid en een vitaal sortiment zorgen.

3.4 Streefbeelden

De streefbeelden per beheereenheid zijn gemeentebreed van toepassing en verduidelijken de aspecten waarop het beheer en onderhoud van het groen zich moet richten. Zowel de beschrijving van het gewenste streefbeeld als de gewenste locaties komen voort uit het vastgestelde beleid.

In de Bomennota 2017 van de gemeente Leidschendam-Voorburg wordt dieper ingegaan op de mogelijke overlast die veroorzaakt kan worden door bomen binnen de gemeente. Voor bomen die behoren tot de hoofd- en wijkboomstructuur geldt dat deze alleen gekapt worden als er sprake is van veiligheidsrisico’s. Wel kunnen bij bomen binnen deze structuren snoei- of schadebeperkende maatregelen genomen worden om overlast te verminderen. Wat betreft overige bomen zijn er specifieke voorwaarden vastgesteld, zoals beschreven in Tabel 4.1 van de Bomennota 2017, voor het kappen van bomen als gevolg van problemen zoals wortelopdruk en schaduwoverlast.

De beschrijving van de streefbeelden staat in de tabellen hieronder. Enkele specifieke streefbeelden zijn nader omschreven in paragraaf 3.4.2 en kregen een getekend aanzicht mee ter verduidelijking.

3.4.1 Beschrijving streefbeelden beheergroepen

Hoofdbomenstructuur	
Situering	De Hoofdbomenstructuur vormt het raamwerk van de groenstructuur in de gemeente en bestaat uit boombeplantingen langs belangrijke structuren. Dit zijn structuren zoals de hoofdinfrastructuur door de wijk, kern of stad en langs een waterstructuur.
Streefbeeld	De grootte van de bomen sluit aan op de maat van het profiel en de schaal van de bebouwing – hierbij wordt gestreefd naar het voorkomen van overmatig veel schaduwoverlast. De hoofdstructuur straalt continuïteit uit. Dit geldt voor de lijnen vanuit het bomenbeleid, grotendeels evenwijdig aan de kustlijn. De hoofdstructuur die haaks op de kustlijn ligt is gevarieerd om samenhang te krijgen met aanliggende wijken. De bomen zijn veilig en worden 1 keer per 3 jaar gecontroleerd (VTA-inspectie).

Wijkboomstructuur	
Situering	Bomen in de wijk in een regelmatig plantverband.
Streefbeeld	De groen-, weg- of waterstructuren zijn per locatie door bomen van dezelfde soort herkenbaar. In verschillende locaties kunnen verschillende boomsoorten worden toegepast. De bomen zijn veilig en worden 1 keer per 3 jaar gecontroleerd (VTA-inspectie).

Overige bomen	
Situering	Bomen die willekeurig verspreid in de wijk staan.
Streefbeeld	Bomen van verschillende soorten. In de gebieden met een natuurfunctie inheems, in de gebieden met siergroen ook uitheems. Deze staan op zichtbare plekken, zoals in zichtlijnen, bij de wijkingangen en waar veel publiek komt (openbare functies zoals de school en buurtparken). Nabij particuliere tuinen en huizen staan bij voorkeur geen bomen die door hun grootte en vorm van de kroon voor schaduwoverlast zorgen of tegen een gevel groeien. De richtlijnen hiervoor zijn opgenomen in de Bomennota.

Overige bomen	
	De bomen zijn veilig en worden 1 keer per 3 jaar gecontroleerd (VTA-inspectie). Het bomenbestand kan lange tijd meegaan.

Hakhout	
Situering	Spoorzone.
Streefbeeld	Vanuit het groenactieplan wordt het aanbrengen van hakhout gestimuleerd. Hakhout wordt 1x per 6 jaar tot kniehoogte teruggesnoeid, waarbij om de 3 jaar de helft van de hakhoutbosjes teruggesnoeid wordt. Snoeien van hakhout maakt onderdeel uit van het snoeiprogramma in de wijk.

Bosplantsoen	
Situering	Bosplantsoen komt in alle drie de wijken voor. In Park Veursehout in- en rond het Klein Zijdepark en in De Zijde en Duivenvoorde op diverse locatie rond de randen van de wijk.
Streefbeeld	Accent ligt op het vormen van een afschermende massa beplanting tegen een schutting of hekwerk waarbij de langzaam groeiende boomsoorten behouden en bevorderd worden en uitgegroeide struiken teruggezet worden. Een hoge biodiversiteit en ecologisch verantwoord bosplantsoen is gewenst.

Hagen	
Situering	Hagen komen verspreid in de wijken voor. Hagen staan voornamelijk rond groenvakken langs rijbanen.
Streefbeeld	Een strak beeld met een variabele hoogte en breedte. Afhankelijk van de soort 1 à 2x per jaar scheren. Plantvoet vrijhouden van onkruid.

Heesters extensief	
Situering	Heesters extensief komen in Park Veursehout enkel voor op eilandjes in de watergangen. In De Zijde zijn enkele grote groenvakken rondom o.a. de Zilvermeeuwlaan en het parkeerterrein nabij de kerk. In Duivenvoorde komt deze beheergroep veelvoudig voor in vooral groenvakken langs paden en speeltuinen.
Streefbeeld	Algemeen geldt dat de afwisseling van open en gesloten ruimtes behouden moet blijven en dat inheemse, bes-dragende soorten gebruikt worden. Bij belangrijke

Heesters extensief	
	hoeken, bochten en kruispunten van paden is de beplanting altijd laag en overzichtelijk, maximaal 0,5 meter. In de beplanting is een ondergroei van inheemse kruiden.

Heesters intensief	
Situering	Aanwezig overal in de wijk. Intensief onderhouden heesters staan in de directe woonomgeving, tussen gebouwen, op en langs woonstraten, rondom speelplekken.
Streefbeeld	Groeikrachtige beplanting met hoge sierwaarde in een gesloten beplantingsverband. Om een rommelig beeld te voorkomen het aantal soorten per vak beperken. Soorten met doorns beperkt toepassen en waar onderhoud (scheren) tot overlast leidt (bijvoorbeeld langs voet- en fietspaden) niet toepassen of vervangen. De maximale hoogte bij uitzichthoeken niet hoger dan 0,5 meter. Bij het toepassen van een solitair moet er zichtbaar hoogteverschil zijn tussen vakbeplanting en solitair. Soort is afgestemd op de maat van het vak.

Gazon intensief	
Situering	Op vrij grote schaal aanwezig in de hele wijk, in de directe woonomgeving, bijvoorbeeld op pleintjes, in parken en langs watergangen en woonstraten. Aandachtspunt is verkeersveiligheid: op de strook langs wegen en paden en op uitzichthoeken de hoogte van de beplanting beperken.
Streefbeeld	Gazon intensief wordt op beeldkwaliteit onderhouden. Dit betekent dat gemiddeld in het groeiseizoen 1x per week wordt gemaaid.

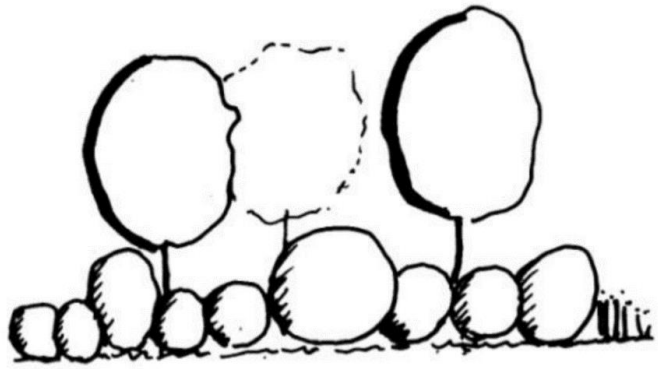
Gazon extensief	
Situering	In de gehele wijk aanwezig en veelvuldig in grote oppervlakken in de spoorzone en langs de Heuvelweg. Daarnaast ook in de oevers langs de singels en watergangen in de wijk.
Streefbeeld	Gazon extensief wordt in het groeiseizoen gemiddeld 1x per maand gemaaid.

Bloemrijk grasland	
Situering	In de gehele wijk op enkele specifieke locaties aanwezig.
Streefbeeld	Soortenrijk grasland. De gemeente hanteert twee niveaus, waarbij 1x of 2x per jaar wordt gemaaid.

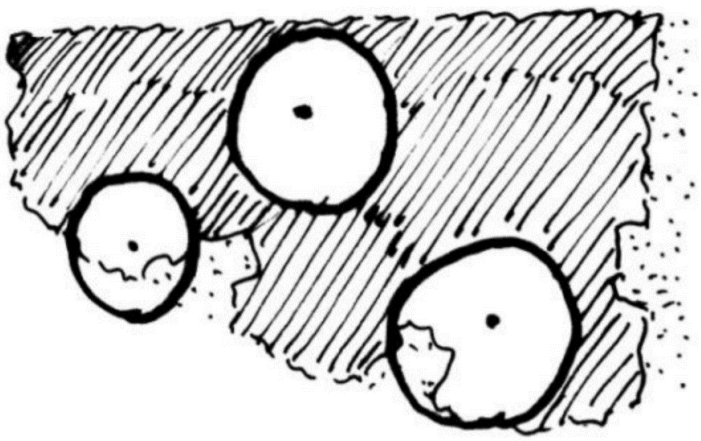
Rozen	
Situering	Plantvakken met rozen zijn aanwezig in Park Veursehout, voornamelijk langs de Sperwerlaan.
Streefbeeld	Sierbeplanting met intensief onderhoud. Jaarlijks snoeien, bemesten en regelmatig verwijderen van onkruid door schoffelen.

3.4.2 Specifieke streefbeelden

Streefbeeld 01 - Heesters extensief met verspreide bomen	
Situering	Beplantingsvakken in de wijk waar dichte beplanting ter afscherming gewenst is.
Streefbeeld	Een strook beplanting die bestaat uit een struikenlaag met her en der verspreide bomen (heesters extensief). De struiken kunnen uitgroeien tot hun volwassen fase. De bedekking van de bomenlaag is 60%. In de beplanting is een ondergroei van inheemse kruiden.

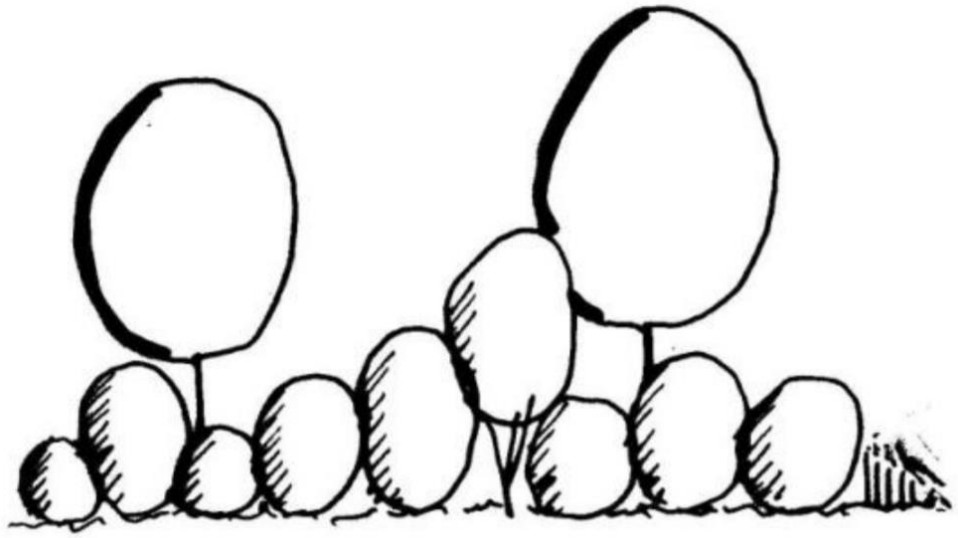

Figuur 6 Doorsnede bij streefbeeld 01

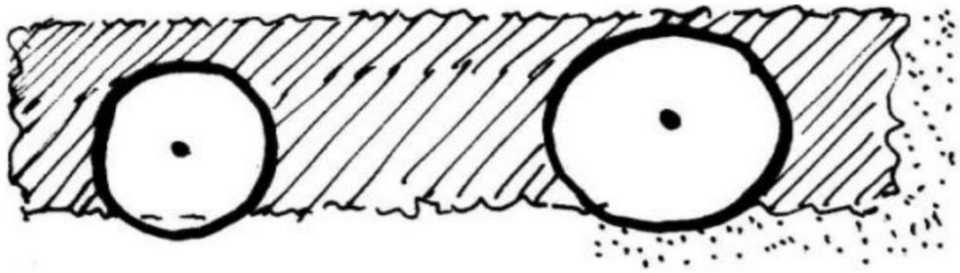

Figuur 7 Bovenaanzicht bij streefbeeld 01

Streefbeeld 02 - Heesters extensief in singelverband al dan niet met bomen	
Situering	Beplantingsvakken met heesters extensief in de wijk waar dichte beplanting ter afscherming gewenst is. Zoals afscherming van de verscheidenheid aan schuttingen.
Streefbeeld	Een singel van struiken die een samenhangende laag onder de verspreid staande bomen vormen. Bedekking door struiken is 100% en minimale hoogte is circa 1 meter. Kronenbedekking door bomen maximaal 50%, de bomen zijn vrijstaand of staan in kleine groepjes. Ondergroei, indien aanwezig, bestaat uit inheemse kruiden. Eindhoogte van beplanting tegen de schutting varieert tussen de 2-2,5 meter. Eindhoogte van beplanting op overige locaties varieert tussen de 2-4 meter.

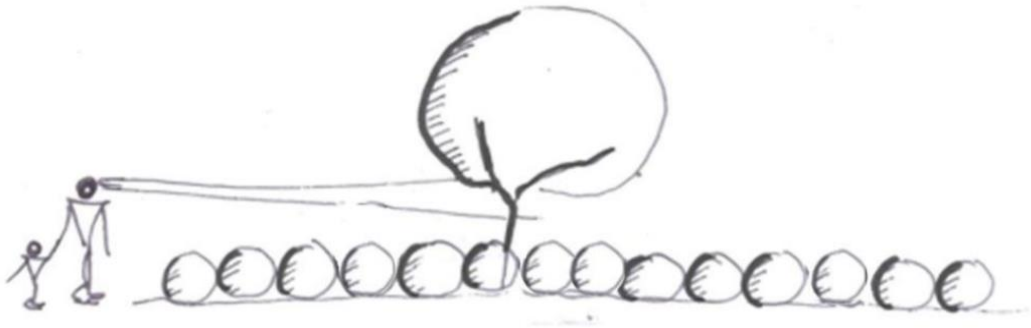

Figuur 8 Doorsnede bij streefbeeld 02

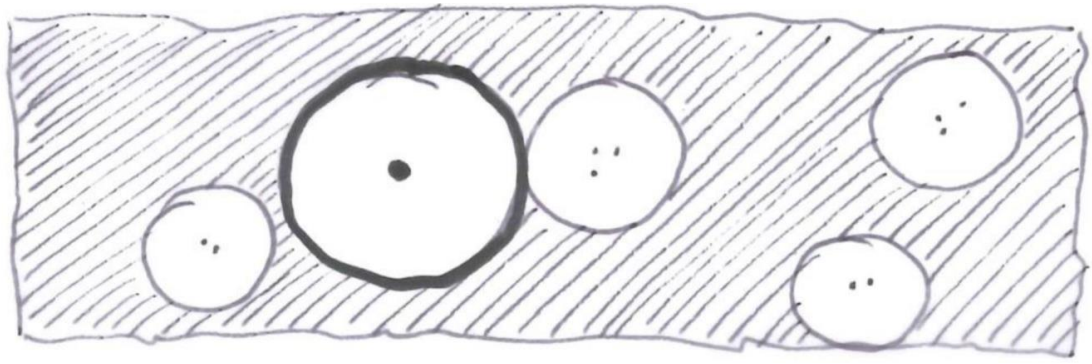

Figuur 9 Bovenaanzicht bij streefbeeld 02

Streefbeeld 03 - Lage beplanting van heesters intensief	
Situering	Rondom speelplaatsen en parkeerterreinen, tussen trottoirs en wegen/ fietspaden, locaties waar verkeersveiligheid of sociale veiligheid vragen om overzicht.
Streefbeeld	Lage struikbeplanting van een maximale hoogte van 1 meter met verspreid staande bomen van de 2e grootte (zie paragraaf 4.3). Spontane vestiging van inheemse kruiden is niet gewenst.

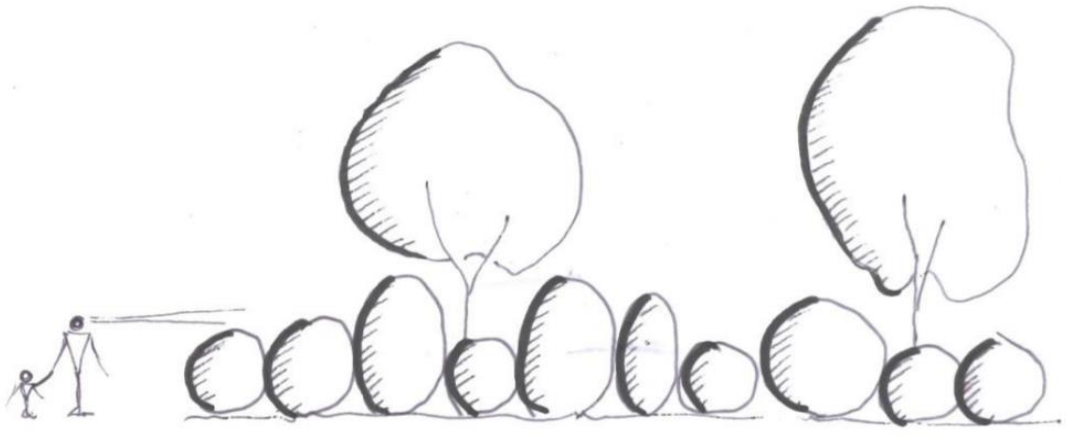

Figuur 10 Doorsnede bij streefbeeld 03

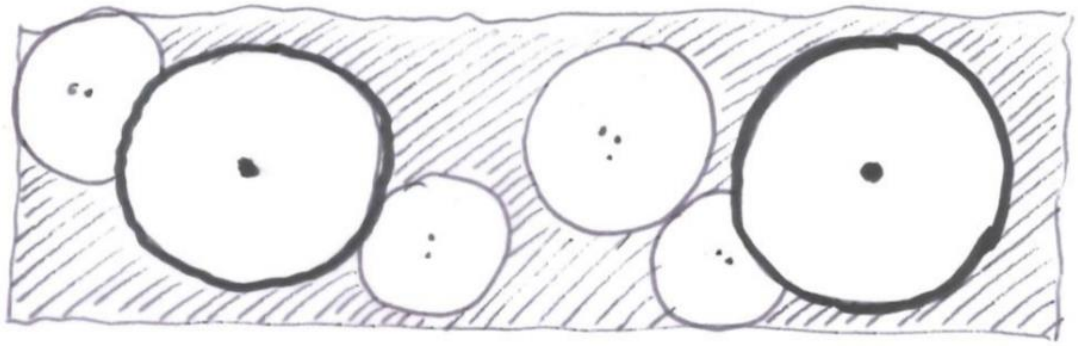

Figuur 11 Bovenaanzicht bij streefbeeld 03

Streefbeeld 04 - Hoge beplanting van heesters intensief	
Situering	Heesterbeplanting in parken en plantsoenen.
Streefbeeld	Hoge beplanting van transparante sierheesters tussen circa 1,0 meter en circa 1,8 meter met eventueel verspreid staande boombeplanting met een kronenbedekking van maximaal 40%. Spontane vestiging van inheemse kruiden is niet gewenst.

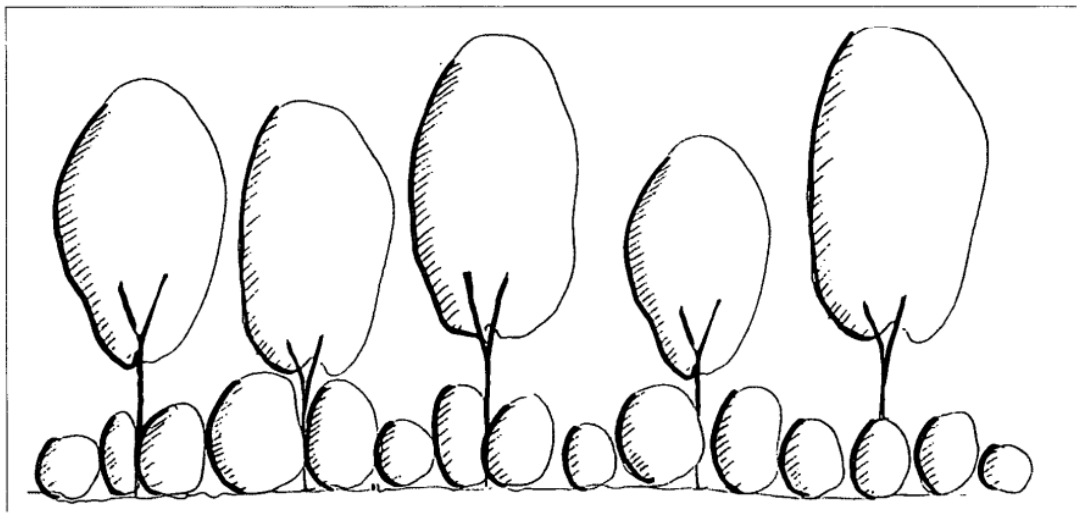

Figuur 12 Doorsnede bij streefbeeld 04

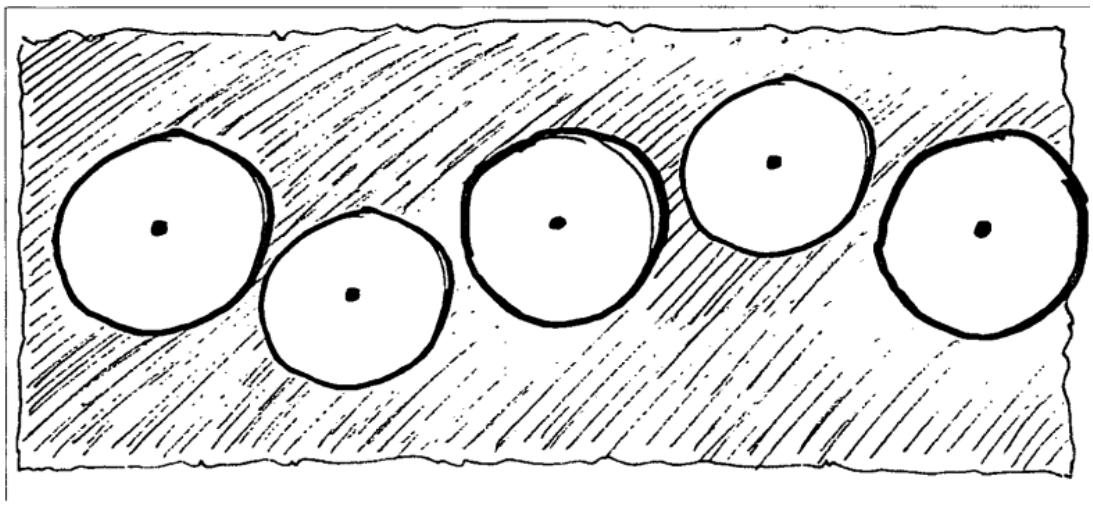

Figuur 13 Bovenaanzicht bij streefbeeld 04

Streefbeeld 05 - Bosplantsoen	
Situering	Beplanting in het park.
Streefbeeld	Bomen en struiken vormen een samenhangende massa met verspreid staande bomen. De struiklaag is zoveel mogelijk aaneengesloten. De kroonbedekking van de bomenlaag varieert van 30% tot maximaal 90%. De boomkronen van de bomen groeien niet in elkaar. De ondergroei indien aanwezig bestaat uit inheemse kruiden. De opbouw van de rand is gelaagd. Vanaf het pad ruw gras, struweel gevolgd door bosplantsoen.

Figuur 14 Doorsnede bij streefbeeld 05

Figuur 15 Bovenaanzicht bij streefbeeld 05

4 MAATREGELEN EN KANSEN

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bespreekt de benodigde maatregelen per locatie, geeft een onderbouwing voor de maatregelen en formuleert aanvullende aandachtspunten voor de uitvoering om te komen tot een goed beheerbare wijk.

Aan het bepalen van de benodigde onderhoudsmaatregelen voor bomen en beplanting in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde is een reeks van werkzaamheden en afwegingen voorafgegaan. Allereerst zijn in het voorjaar van 2023 een inventarisatie en schouw uitgevoerd. Hieruit zijn knelpunten naar voren gekomen omdat bijvoorbeeld groen aan het einde van zijn levensduur is of niet meer voldoet aan de huidige inzichten op groen in woonwijken (zie hoofdstuk 2). Vervolgens heeft zowel online als fysiek een bewonersraadpleging plaatsgevonden waarmee bewonerswensen zijn bepaald die aansluiten bij het doel van het groenbeheerplan. Aansluitend is beoordeeld of het groen voldoet aan de streefbeelden en of het gemeentelijke beleid en de overige kaderstellende instrumenten tot maatregelen leiden (zie hoofdstuk 3). Het resultaat van deze werkzaamheden is in dit hoofdstuk gepresenteerd.

4.2 Onderbouwing onderhoudsmaatregelen

Hieronder is per groenfunctie in beeld gebracht welke knelpunten naar aanleiding van de inventarisatie, schouw en bewonersraadpleging zijn gesignaleerd en welke afwegingen op basis van o.a. het gemeentelijk beleid zijn gemaakt om tot het bepalen van de benodigde onderhoudsmaatregelen te komen. De gebruikte afkortingen voor onderhoudsmaatregelen zijn toegelicht in paragraaf 4.4.1.

4.2.1 Openbaar groen – algemeen

Doel: Versterken van de groene zones, lijnen en wijken en de onderlinge verbinding van deze structuren.	
Knelpunten	Afwegingen
Het gazon tussen gebouw H (Duivenpad 1-32) en de spoorzone sluit niet aan bij de inrichting van de groenvakken in de omgeving.	Het gazon omvormen met bloembollenstroken zoals inmiddels bij gebouwen F en G bloeien (15 GO).
Het groen in de bocht langs het achterpad achter Valkhof 107 t/m 110 sluit niet aan bij het groen in de omgeving en biedt kansen voor meer (kleine) bomen.	Het gazon omvormen waarbij ruimte wordt gemaakt voor (kleine) bomen of solitaire heesters welke niet te groot worden (i.v.m. overlast aanwonenden (18 GO).

4.2.2 Bomen

Doel: Een vitaal en duurzaam bomenbestand met voldoende diversiteit, passend bij het karakter van de wijk.	
Knelpunten	Afwegingen
Het groen langs de Singel tussen de Zwaluwlaan en Patrijslaan sluit aan de zijde van de Reigerlaan het groen niet aan met de rest van het groen langs de singel.	Extra natuurlijke inheemse bomen van de 1e grootte bijplanten (16 BMP).
In het trottoir op de kruising Reigerlaan – Zwaluwlaan is een boom verwijderd. Hier is ruimte beschikbaar om weer een boom te planten.	Bijplanten boom 3e grootte in verharding op kruising Reigerlaan – Zwaluwlaan (16 BMP).
Op diverse plekken in De Zijde is gebleken dat de bomen niet meer passen bij de huidige richtlijnen voor bomen.	Bomen vervangen (19 BMVV, 20 BMVV, 23 t/m 27 BMVV)
Vanuit het Groenactieplan is naar voren gekomen dat in de spoorzone ruimte is om hakhout en knotwilgen te planten.	Hakhout en knotwilgen aanbrengen binnen de spoorzone (20 HKP)
Op het pleintje in de Koolmeeslaan is niet voldoende ruimte voor bomen om zich goed te ontwikkelen. Deze bomen zullen daardoor na het bereiken van hun einde levensduur vervangen worden.	Bomen vervangen (22 BMVV). De nieuwe bomen komen in oortjes tussen parkeervakken te staan (indeling volgens de Torenvalklaan). Hierdoor neemt het aantal bomen af maar verbeteren de groeiomstandigheden voor de bomen.
Op het grasveld op de hoek van de Zilvermeeuwlaan en de Patrijslaan is ruimte om extra bomen te planten.	Bomen van de 2e grootte bijplanten (28 BMP)

4.2.3 Natuurlijk groen

Doel: Gevarieerd inheems sortiment en gevarieerde beplantingsstructuur met nestel-, schuil- en foerageermogelijkheden voor insecten, vogels en kleine zoogdieren, waar mogelijk extensief onderhouden.	
Knelpunten	Afwegingen
De heesters extensief langs het speelveld tussen Brederode 94 en 144 hebben einde levensduur bereikt.	Heesters extensief renoveren (7 HER, 8 HER, 9 HER, 10 HER). Hierbij wordt gekozen voor soorten die bijdragen aan nestel- en schuilplekken voor vogels en zoogdieren.

Doel: Gevarieerd inheems sortiment en gevarieerde beplantingsstructuur met nestel-, schuil- en foerageermogelijkheden voor insecten, vogels en kleine zoogdieren, waar mogelijk extensief onderhouden.	
Een gedeelte van de heesters extensief langs de zij- en achterkant van Patrijslaan 7 t/m 21 hebben hun levensduur bereikt.	Een deel van de heesters extensief renoveren (12 HIR). Hierbij wordt gekozen voor soorten die bijdragen aan nestel- en schuilplekken voor vogels en zoogdieren.
Een gedeelte van het gazon achter- en langs Patrijslaan 7 t/m 21 hebben hun levensduur bereikt.	Een deel van het gazon renoveren (13 GR).
Voor de flat van Spechtlaan 9-103 zijn de struiken weggemaaid. Mede hierdoor oogt het rommelig.	Heesters extensief terugplanten (17 HET). Hierbij wordt gekozen voor soorten die bijdragen aan nestel- en schuilplekken voor vogels en zoogdieren.

4.2.4 Siergroen

Doel: Duidelijke streefbeelden die voor eenheid, veiligheid en een vitaal sortiment zorgen.	
Knelpunten	Afwegingen
Tussen de heesters intensief langs de Koolmeeslaan en Putterlaan groeit Akkerwinde.	Heesters intensief renoveren (1 HIR, 2 HIR, 3 HIR, 4 HIR).
Het verhoogde plantvak met heesters intensief in het midden van het pleintje van Doornenburg heeft einde levensduur bereikt.	Heesters intensief in het verhoogde plantvak renoveren (5HIR). Hierbij wordt gekozen voor soorten die bijdragen aan nestel- en schuilplekken voor vogels en zoogdieren.
Meerdere van de verhoogde plantbakken in Duivenvoorde zijn constructief niet meer in goede staat. Bij meerdere bakken liggen de vaak betonnen bliezen los.	Voor de verhoogde plantbakken worden constructieve renovatiewerkzaamheden meegenomen (29 PBR).

4.2.5 Recreatief groen

Doel: Veilige, overzichtelijke recreatieve gebieden die makkelijk te beheren zijn. Recreatieve voorzieningen voor alle leeftijden.	
Knelpunten	Afwegingen
Het speelveldje langs de Kastelenring heeft einde levensduur bereikt.	Gazon en heesters extensief renoveren (6GR en 11 HER).

4.3 Toelichting maatregelen

In dit wijkgroenbeheerplan worden onderstaande maatregelen onderscheiden.

Bomen

- Bij ‘planten’ wordt een geschikte locatie voor een nieuwe boom gezocht binnen het aangegeven zoekgebied.
- Bij ‘vervangen’ wordt de aanwezige boom gerooid, de groeiplaats verbeterd en de boom wordt aangeplant.

Bij maatregelen die een relatie hebben met bomen wordt veelal gesproken over boomgroottes. De definitie die in de gemeente Leidschendam-Voorburg wordt voor boomgroottes wordt aangehouden is als volgt:

Boomgrootte	Boomhoogte
1e grootte	> 15 meter
2e grootte	8 – 15 meter
3e grootte	< 8 meter

Beplantingen

- Bij ‘terugplanten’ wordt recent verwijderde beplanting in de bestaande plantvakken teruggeplant.
- Bij ‘renoveren’ wordt de aanwezige beplanting gerooid, de groeiplaats verbeterd en nieuwe beplanting aangeplant. De beheergroep wordt niet gewijzigd.
- Bij ‘omvormen’ wordt het bestaande groen vervangen door een meer geschikte beheergroep (soort beplanting).

4.4 Onderhoudsmaatregelen groen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde

4.4.1 Inleiding

In deze paragraaf zijn de onderhoudsmaatregelen voor het groen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde per locatie beschreven en toegelicht. Een overzicht van alle onderhoudsmaatregelen is in bijlage 4 opgenomen. De lijst van maatregelen is niet definitief; gedurende de planperiode kunnen op basis van inspectie aanvullende maatregelen worden uitgevoerd. Voorwaarde is dat de consequenties voor het budget inzichtelijk worden gemaakt. De onderhoudsmaatregelen zijn voorzien van een code. De maatregelcodes zijn als volgt opgebouwd: volgnummer – werkpakket code – maatregel code. De relevante werkpakketten en maatregelen zijn als volgt:

Werkpakket	
Code	**Omschrijving**
BM	Boom
G	Gazon
HI	Heesters Intensief
HE	Heesters Extensief
HK	Hakhout en knotwilgen
PB	Plantenbak

Maatregel	
Code	**Omschrijving**
P	Planten
T	Terugplanten
VV	Vervangen
R	Renoveren
O	Omvormen

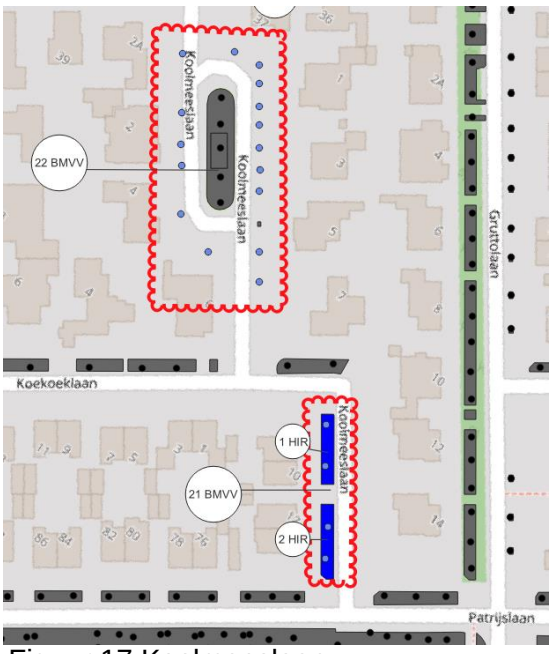
4.4.2 Koolmeeslaan

Figuur 16 Koolmeeslaan

Onderhoudsmaatregelen 1 HIR en 2 HIR
Uit de inventarisatie en schouw is naar voren gekomen dat in twee groenvakken langs de Koolmeeslaan Akkerwinde aanwezig is. Om van dit onkruid af te komen is besloten om de groenvakken met de aanwezige heesters intensief te renoveren. Daarbij is het streven om opgaande beplanting toe te passen waar ruimte is voor nestel- en schuilplekken voor vogels en zoogdieren.

Onderhoudsmaatregel 21 BMVV
Gebleken is dat de vier bomen in de beplantingvakken van de Koolmeeslaan vervangen moeten worden.

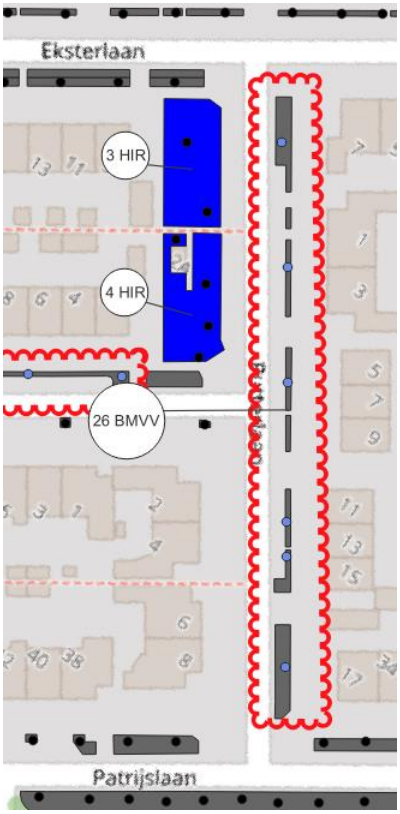
Figuur 17 Koolmeeslaan

Onderhoudsmaatregel 22 BMVV
De bomen op het pleintje van de Koolmeeslaan zullen na doodgaan worden vervangen voor nieuwe bomen. Er is niet voldoende ruimte om hier bomen in de trottoirs te planten, vandaar dat de nieuw bomen in oortjes tussen de parkeervakken worden geplaatst. De bestaande plantvakken zullen daarbij worden omgezet naar verharding. De beplanting en bomen in het midden van het pleintje blijven behouden. Voor de financiële consequenties is gerekend met het aanbrengen van 6 nieuwe bomen in beplanting.

4.4.3 Putterlaan

Onderhoudsmaatregelen 3 HIR en 4 HIR
Uit de inventarisatie en schouw is naar voren gekomen dat in twee groenvakken langs de Putterlaan Akkerwinde aanwezig is. Om van dit onkruid af te komen is besloten om de groenvakken met de aanwezige heesters intensief te renoveren. Daarbij is het streven om opgaande beplanting toe te passen waar ruimte is voor nestel- en schuilplekken voor vogels en zoogdieren.

Onderhoudsmaatregel 26 BMVV
Meerdere bomen in de Putterlaan zijn niet meer in goede staat. Om de kwaliteit van het groen te verbeteren is besloten deze bomen te vervangen voor bomen van de 2e grootte. Voor 4 bomen in verharding is voor de financiële consequenties gerekend met het aanbrengen van plantgatverbetering.

Figuur 18 Putterlaan

4.4.4 Doornenburg

Onderhoudsmaatregel 5 HIR
Uit de inventarisatie en schouw is naar voren gekomen dat het verhoogde plantvak in het midden van het pleintje van Doornenburg 29 t/m 56 het einde van de levensduur heeft bereikt. Dit heestervak wordt gerenoveerd.

Figuur 19 Doornenburg

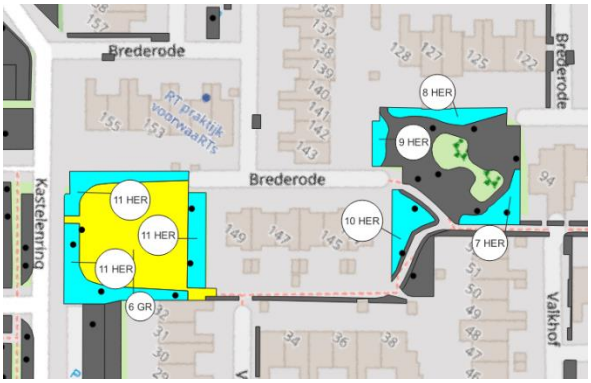

Figuur 20 Doornenburg

4.4.5 Kastelenring

Onderhoudsmaatregelen 6 GR en 11 HER

Uit de inventarisatie, schouw en reacties vanuit de bewoners is naar voren gekomen dat het speelveldje langs de Kastenring het einde van de levensduur heeft bereikt. De gazon- en heestervakken worden gerenoveerd.

Figuur 21 Kastelenring

Figuur 22 Kastelenring en Brederode

4.4.6 Brederode

Onderhoudsmaatregelen 7 HER, 8 HER, 9 HER en 10 HER

Zie figuur 21 en 22. Uit de inventarisatie en schouw is naar voren gekomen dat de heesters intensief rondom het speelveldje tussen Brederode 94 en 144 het einde van de levensduur hebben bereikt. Deze heestervakken worden gerenoveerd.

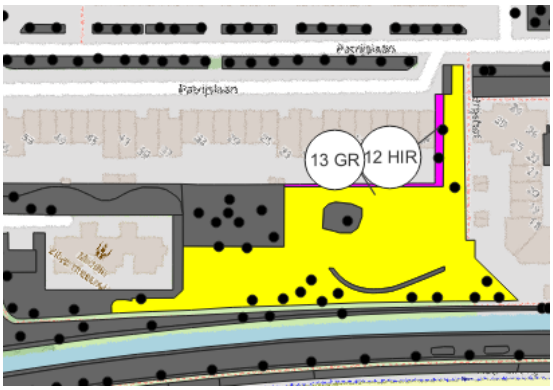

Figuur 23 Brederode

4.4.7 Patrijslaan

Onderhoudsmaatregel 12 HIR

Uit de inventarisatie en schouw is naar voren gekomen dat een gedeelte van de heesters intensief langs- en achter Patrijslaan 7 en 21 het einde van de levensduur hebben bereikt. Dit gedeelte met heesters wordt gerenoveerd. Uitgangspunt voor de financiële consequenties is dat de helft van het groenvak wordt gerenoveerd.

Figuur 24 Patrijslaan

Onderhoudsmaatregel 13 GR

Uit de inventarisatie en schouw is naar voren gekomen dat een gedeelte van het gazon langs- en achter Patrijslaan 7 en 21 het einde van de levensduur heeft bereikt. Dit gedeelte van het gazon wordt gerenoveerd. Uitgangspunt voor de financiële consequenties is dat de helft van het groenvak wordt gerenoveerd.

4.4.8 Duivenpad

Onderhoudsmaatregel 15 GO

Vanuit de bewonersparticipatie is naar voren gekomen dat de groenstrook tussen Duivenpad 1-32 en de spoorzone niet aansluit bij de rest van de omgeving. Hierdoor is besloten het gazon om te vormen met bloemrijke grasmengsel zodat dit aansluit bij de beplanting zoals als groeit bij de gebouwen F en G.

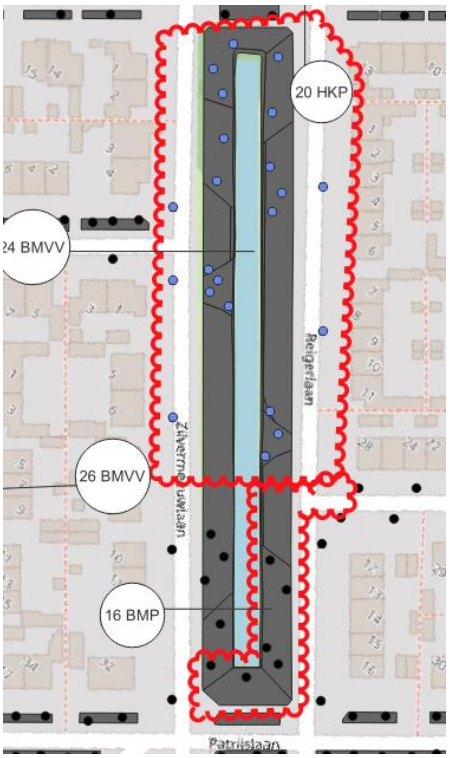

Figuur 25 Duivenpad

4.4.9 Reigerlaan

Onderhoudsmaatregel 16 BMP

Vanuit de bewonersparticipatie is naar voren gekomen dat de groenzone langs de Reigerlaan vanaf de Zwaluwlaan tot de Patrijslaan niet goed aansluit bij het groen langs de rest van de singel. Het groen zelf zal niet gerenoveerd worden aangezien dit tijd nodig heeft om zelf te herstellen. Wel is besloten om extra inheemse bomen van de 1e grootte bij te planten om aan te sluiten op de inrichting van de rest van het groen langs de singel. Voor de financiële consequenties is rekening gehouden met het bijplanten van twee bomen van de 1e grootte. Daarnaast is vanuit de bewonersparticipatie gebleken dat de boom op de hoek Reigerlaan – Zwaluwlaan ooit verwijderd is. Op dezelfde locatie als waar de boom verwijderd is wordt een nieuwe boom met voldoende ondergrondse groeiruimte geplant.

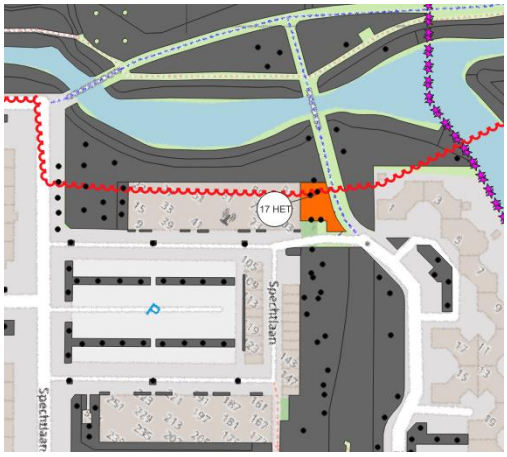

Figuur 26 Reigerlaan

Onderhoudsmaatregel 24 BMVV
Meerdere bomen langs zowel de watergang als in de straat van de Reigerlaan en Zilvermeeuwlaan zijn toe aan vervanging. Besloten is deze bomen te vervangen voor bomen van de 2e grootte.

4.4.10 Spechtlaan

Onderhoudsmaatregel 17 HET
Vanuit de bewonersparticipatie is het verzoek ingediend om de verwijderde heesters voor de flat Spechtlaan 9-103 terug te brengen. Mede doordat deze zijn weggemaaid oogt het hier nu rommelig. Besloten is om deze heesters extensief terug te brengen.

Figuur 27 Spechtlaan

4.4.11 Valkhof

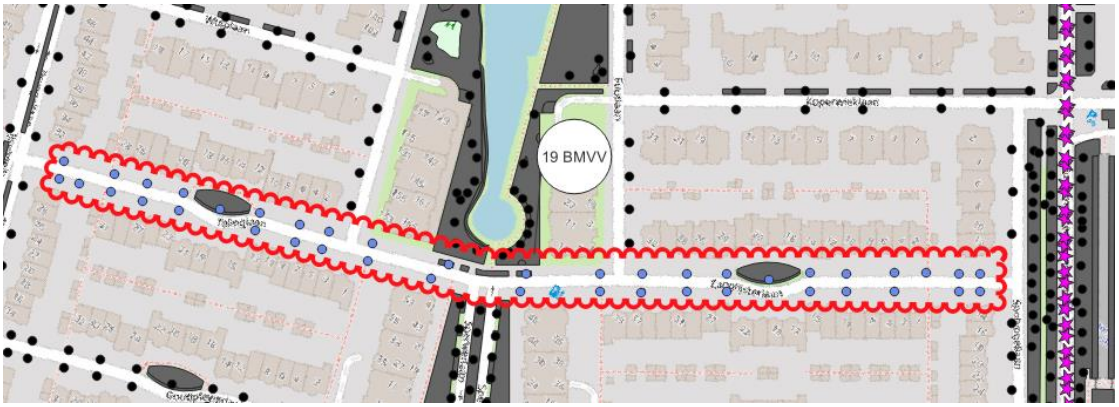
Onderhoudsmaatregel 18 GO
Vanuit de bewonersparticipatie is het verzoek ingediend om het gazon achter Valkhof 107 t/m 110 uit te breiden met enkele (kleine) bomen en/of heesters. Het verzoek is om hier dan bomen of heesters te plaatsen die ten goede komen voor de biodiversiteit voor insecten en vogels en niet te groot worden en voor overlast zorgen in aangrenzende tuinen. Als voorbeeld zijn Lijsterbessen of Vlierstruiken meegegeven. Besloten is dit verzoek te accepteren en het bestaande gazon om te vormen met heesters extensief en enkele (kleine) bomen. Voor de financiële consequenties is uitgegaan van het bijplanten van drie bomen van de 3e grootte.

Figuur 28 Valkhof

4.4.12 Zanglijsterlaan & Talinglaan

Onderhoudsmaatregel 19 BMVV
De bomen aan de Zanglijsterlaan en Talinglaan zijn door de slechte groeiplaatsen slecht van kwaliteit en dienen vervangen te worden. Voor de financiële consequenties is rekening gehouden met het vervangen van 42 bomen.

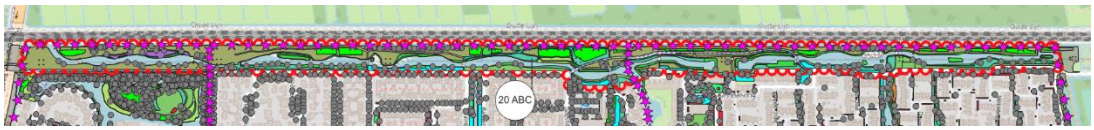

Figuur 29 Zanglijsterlaan en Talinglaan

4.4.13 Spoorzone

Onderhoudsmaatregel 20 HKP

Vanuit het Groenactieplan is naar voren gekomen dat verspreid in de spoorzone ruimte is om hakhout en knotwilgen aan te brengen. Hiervoor is de gehele spoorzone aangemerkt als zoekgebied waar dit aangebracht kan worden. Voor de financiële consequenties is rekening gehouden met het aanbrengen van 20 knotwilgen en 20 hakhoutbosjes.

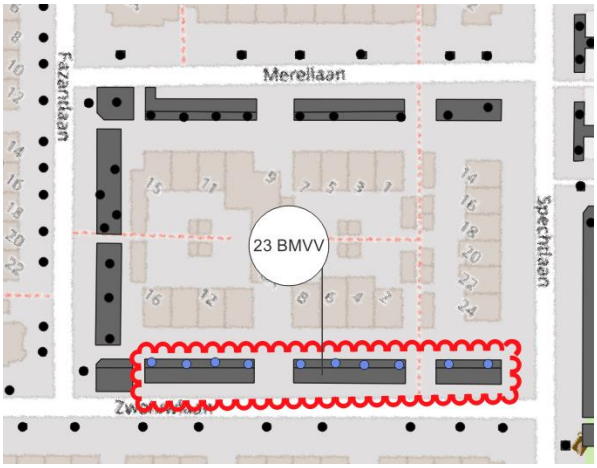

Figuur 30 Spoorzone

4.4.14 Zwaluwlaan

Onderhoudsmaatregel 23 BMVV

Meerdere bomen in de Zwaluwlaan zijn niet meer in goede staat. Om de kwaliteit van het groen te verbeteren is besloten deze bomen te vervangen voor bomen van de 2e grootte.

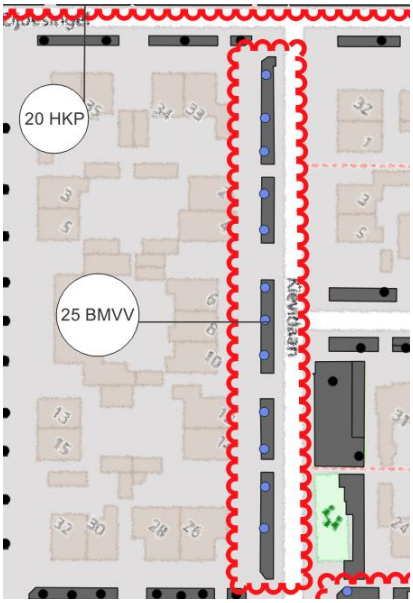

Figuur 31 Zwaluwlaan

4.4.15 Kievitlaan

Onderhoudsmaatregel 25 BMVV

Meerdere bomen in de Kievitlaan zijn niet meer in goede staat. Om de kwaliteit van het groen te verbeteren is besloten deze bomen te vervangen voor bomen van de 2e grootte.

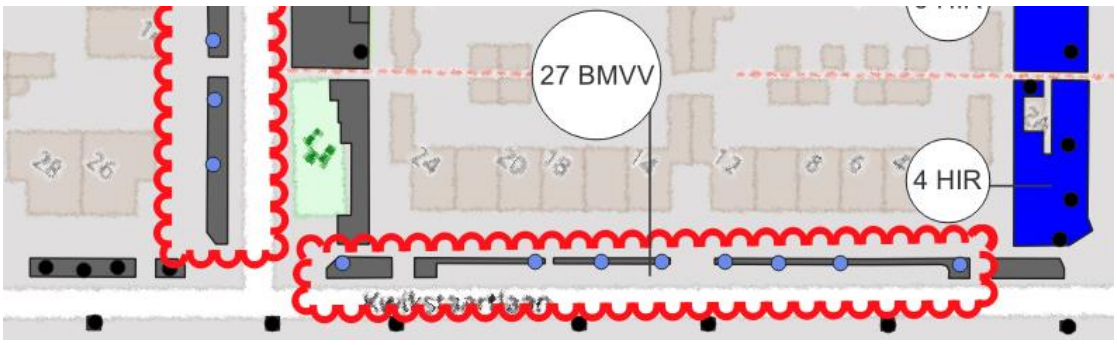

Figuur 32 Kievitlaan

4.4.16 Kwikstaartlaan

Onderhoudsmaatregel 27 BMVV

Meerdere bomen in de Kwikstaartlaan zijn niet meer in goede staat. Om de kwaliteit van het groen te verbeteren is besloten deze bomen te vervangen voor bomen van de 2e grootte. Voor 6 bomen in verharding is voor de financiële consequenties gerekend met het aanbrengen van plantgatverbetering.

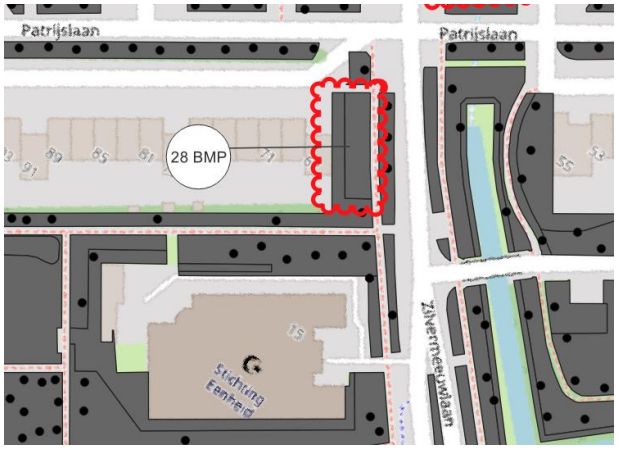

Figuur 33 Kwikstaartlaan

4.4.17 Zilvermeeuwlaan

Onderhoudsmaatregel 28 BMP

Op de kruising tussen de Zilvermeeuwlaan en de Patrijslaan is in het grasveld ruimte om meerdere bomen bij te planten. Voor de financiële consequenties is rekening gehouden met het bijplanten van 3 bomen.

Figuur 34 Zilvermeeuwlaan

4.4.18 Duivenvoorde

Onderhoudsmaatregel 29 PBH

In de wijk Duivenvoorde zijn in totaal 16 verhoogde plantenbakken aanwezig op de centrale pleintjes in de wijk. Meerdere van deze bakken zijn constructief niet meer in orde. Bij de bakken liggen betonnen bielzen los of zijn kapot. Voor de financiële consequenties is gerekend met het herstellen van 10 van deze bakken.

4.4.19 Samenvatting onderhoudsmaatregelen

In de volgende tabel zijn de benodigde maatregelen voor bomen en beplantingen in Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde opgesomd, alsmede de prioriteit van de maatregelen. De volgende prioriteiten worden onderscheiden:

- Prioriteit 1: maatregelen die direct uitvoerbaar zijn doordat er geen andere vakdisciplines bij betrokken zijn, deze maatregelen kunnen op korte termijn worden uitgevoerd. Een voorbeeld hiervan is het renoveren van een plantvak.
- Prioriteit 2: maatregelen die in samenwerking met andere vakdisciplines. Deze maatregelen worden op de langere termijn gerealiseerd doordat er overlegd moet worden met andere vakdisciplines en diverse belanghebbenden. Bijvoorbeeld het vergroten van boomspiegels en oplossen boomwortelopdruk in combinatie met onderhoud aan bestrating. Deze maatregelen worden in principe binnen de planperiode van dit groenbeheerplan uitgevoerd, maar kunnen indien de integrale aanpak daarom vraagt ook worden uitgevoerd na de planperiode van dit beheerplan.
- Prioriteit 3: maatregelen die pas worden uitgevoerd als de beplanting door ziekte, ouderdom of veiligheid verwijderd dient te worden. Deze maatregelen kunnen ook worden uitgevoerd na de planperiode van dit beheerplan van 10 jaar.

Code	Maatregel	Prioriteit
1 HIR	Heesters intensief renoveren tot opgaande beplanting i.v.m. Akkerwinde.	1
2 HIR	Heesters intensief renoveren tot opgaande beplanting i.v.m. Akkerwinde.	1
3 HIR	Heesters intensief renoveren tot opgaande beplanting i.v.m. Akkerwinde.	1
4 HIR	Heesters intensief renoveren tot opgaande beplanting i.v.m. Akkerwinde.	1
5 HIR	Heesters intensief renoveren	1
6 GR	Gazon speelveld renoveren	1
7 HER	Heesters extensief langs speeltuin renoveren	1
8 HER	Heesters extensief langs speeltuin renoveren	1
9 HER	Heesters extensief langs speeltuin renoveren	1
10 HER	Heesters extensief langs speeltuin renoveren	1
11 HER	Heesters extensief langs speeltuin renoveren	1
12 HIR	Deel heesters intensief renoveren	1

Code	Maatregel	Prioriteit
13 GR	Deel gazon renoveren	1
15 GO	Gazon omvormen naar bloemrijk grasmengsel	1
16 BMP	Extra inheemse bomen bijplanten en boom bijplanten op kruising Reigerlaan – Zwaluwlaan	2
17 HET	Verwijderde heesters extensief terugplaatsen	1
18 GO	Gazon omvormen met heesters extensief en (kleine) bomen	1
19 BMVV	Bomen vervangen	1
20 HKP	Hakhout en knotwilgen planten in de spoorzone (als zoekgebied)	1
21 BMVV	Bomen vervangen	1
22 BMVV	Bomen vervangen	3
23 BMVV	Bomen vervangen	1
24 BMVV	Bomen vervangen	1
25 BMVV	Bomen vervangen	1
26 BMVV	Bomen vervangen	1
27 BMVV	Bomen vervangen	1
28 BMP	Bomen bijplanten	2
29 PBR	Plantenbakken herstellen	2

Tabel 4: Maatregelen bomen en beplantingen

5 FINANCIËLE CONSEQUENTIES

5.1 Inleiding

De maatregelen die in hoofdstuk 4 zijn beschreven betreffen groot onderhoud en vervanging voor bomen en beplanting in de wijk Park Veursehout/De Zijde/Duivenvoorde. Dit zijn éénmalige kosten. De maatregelen kunnen gevolgen hebben voor de kosten van het reguliere onderhoud. Dit hoofdstuk geeft eerst een overzicht van de jaarlijkse kosten voor het reguliere onderhoud van het groen in de huidige situatie (tabel 5), daarna het verschil in kosten voor regulier onderhoud tussen de bestaande en de gewenste situatie (tabel 6) en vervolgens de kosten voor locatie specifieke onderhoudsmaatregelen voor de realisatie van de maatregelen uit hoofdstuk 4 (tabel 7).

De in dit hoofdstuk genoemde onderhoudskosten betreffen de realisatiekosten exclusief btw - er is geen rekening gehouden met VAT-kosten. Voor de kosten voor locatie specifieke onderhoudsmaatregelen is wel rekening gehouden met een opslag met staartkosten, onvoorzien en VAT-kosten.

5.2 Jaarlijkse onderhoudskosten bestaande situatie

Beheergroep	Hoeveelheid	Eenheid	Eenheidsprijs regulier onderhoud (zonder index)	Totale kosten (zonder index)
Bosplantsoen	26893	m²	€ 0,33	€ 8.874,69
Boom in gras	839	st	€ 29,34	€ 24.616,26
Boom in beplanting	1506	st	€ 22,29	€ 33.568,74
Boom in verharding	320	st	€ 39,65	€ 12.688,00
Vormboom in beplanting	18	st	€ 24,43	€ 439,74
Gekandelaberde boom	38	st	€ 17,53	€ 666,14
Boom overig	4	st	€ 26,50	€ 106,00
Boomspiegel	404	m²	€ 4,08	€ 1.648,32
Gazon <500 m2	26482	m²	€ 0,94	€ 24.893,08
Gazon 500-1500 m2	26361	m²	€ 0,59	€ 15.552,99
Gazon >1500 m2	29009	m²	€ 0,36	€ 10.443,24
Gazon handmatig	372	m²	€ 2,61	€ 970,92
Gazon met bollen	456	m²	€ 1,07	€ 487,92
Haag	373	m²	€ 5,07	€ 1.891,11
Heesters extensief	12895	m²	€ 0,48	€ 6.189,60
Heesters intensief	28932	m²	€ 2,10	€ 60.757,20
Maaien extensief (1x)	12822	m²	€ 0,25	€ 3.205,50

Beheergroep	Hoeveelheid	Eenheid	Eenheidsprijs regulier onderhoud (zonder index)	Totale kosten (zonder index)
Maaien extensief (2x)	44440	m²	€ 0,34	€ 15.109,60
Maaien schapen	41430	m²	€ 0,30	€ 12.429,00
Maaien trambaan	871	m²	€ 1,25	€ 1088,75
Moerasje	1006	m²	€ 1,00	€ 1006,00
Ruigte	10702	m²	€ 0,28	€ 2.996,56
Vaste planten	1499	m²	€ 6,72	€ 10.073,28
Adoptiegroen	36	m²	€ 6,13	€ 220,68
Rozen	221	m²	€ 7,78	€ 1.719,38
Totale kosten (Exclusief BTW)				**€ 252.000,00 (Afgerond)**

Tabel 5 Kosten voor het regulier onderhoud in de huidige situatie

5.3 Mutatie onderhoudskosten bij gewenste situatie

Beheergroep	Hoeveelheid (mutatie)	Eenheid	Eenheidsprijs regulier onderhoud (zonder index)	Totale meer-/ minderkosten (zonder index)
Bosplantsoen	0	m²	€ 0,33	€ 0,00
Boom in gras	-1	st	€ 29,34	€ -29,34
Boom in beplanting	61	st	€ 22,29	€ 1.359,69
Boom in verharding	-16	st	€ 39,65	€ -634,40
Vormboom in beplanting	0	st	€ 24,43	€ 0,00
Gekandelaberde boom	0	st	€ 17,53	€ 0,00
Boom overig	0	st	€ 26,50	€ 0,00
Boomspiegel	0	m²	€ 4,08	€ 0,00
Gazon <500 m2	0	m²	€ 0,94	€ 0,00
Gazon 500-1500 m2	-1085	m²	€ 0,59	€ -640,15
Gazon >1500 m2	0	m²	€ 0,36	€ 0,00
Gazon handmatig	0	m²	€ 2,61	€ 0,00
Gazon met bollen	0	m²	€ 1,07	€ 0,00
Bloemrijk gazon	1085	m²	€ 1,05	€ 1.139,25
Haag	0	m²	€ 5,07	€ 0,00
Heesters extensief	140	m²	€ 0,48	€ 67,20

Beheergroep	Hoeveelheid (mutatie)	Eenheid	Eenheidsprijs regulier onderhoud (zonder index)	Totale meer-/ minderkosten (zonder index)
Heesters intensief	0	m²	€ 2,10	€ 0,00
Maaien extensief (1x)	0	m²	€ 0,25	€ 0,00
Maaien extensief (2x)	-140	m²	€ 0,34	€ -47,60
Maaien schapen	0	m²	€ 0,30	€ 0,00
Maaien trambaan	0	m²	€ 1,25	€ 0,00
Moerasje	0	m²	€ 1,00	€ 0,00
Ruigte	0	m²	€ 0,28	€ 0,00
Vaste planten	0	m²	€ 6,72	€ 0,00
Adoptiegroen	0	m²	€ 6,13	€ 0,00
Rozen	0	m²	€ 7,78	€ 0,00
Totale kosten (Exclusief BTW)				**€ 1.200,00 (Afgerond)**

Tabel 6 Verschil in kosten tussen regulier onderhoud in de gewenste situatie en regulier onderhoud in de bestaande situatie

De kosten van regulier onderhoud voor de gewenste situatie bedragen afgerond in totaal € 253.200 per jaar.

5.4 Locatie specifieke onderhoudsmaatregelen per beheergroep

5.4.1 Kosten voor locatie specifieke onderhoudsmaatregelen

Maatregel-code	Maatregel	Hoeveelheid	Eenheid	Eenheidsprijs	Totale kosten (afgerond)
Gazon					€ 67.660
6GR, 13GR	Gazon renoveren	2.567	m²	€ 15,-	€ 38.505
15GO	Gazon omvormen tot bloemrijk kruidenmengsel	1.085	m²	€ 23,-	€ 24.955
18GO	Gazon omvormen tot heesters extensief	140	m²	€ 30,-	€ 4.200
Heesters extensief					€ 27.780
7HER, 8HER, 9HER, 10HER, 11HER	Heesters extensief renoveren	781	m²	€ 30,-	€ 23.430

Maatregel-code	Maatregel	Hoeveelheid	Eenheid	Eenheidsprijs	Totale kosten (afgerond)
17HET	Heesters extensief terugplaatsen	145	m²	€ 30,-	€ 4.350
Heesters intensief					€ 23.880
1HIR, 2HIR, 3HIR, 4HIR, 5HIR, 12HIR	Heesters intensief renoveren	796	m²	€ 30,-	€ 23.880
Bomen vervangen					€ 177.500
19BMVV, 21BMVV, 23BMVV, 24BMVV, 26BMVV, 27BMVV	Boom vervangen in beplanting	35	st	€ 500, -	€ 17.500
19BMVV, 23BMVV, 24BMVV, 25BMVV	Boom vervangen in gras	20	st	€ 500, -	€ 10.000
19BMVV, 24BMVV	Boom vervangen in verharding	50	st	€ 3.000, -	€ 150.000
Bomen planten					€120.450
16BMP, 18GO, 22BMVV	Boom planten in beplanting	12	st	€ 750, -	€ 9.000
16BMP	Boom planten in verharding	1	st	€4.200, -	€ 4.200
28BMP	Boom planten in gras	3	st	€ 750, -	€ 2.250
20HKP	Hakhoutbosjes planten	20	st	€ 5.000, -	€ 100.000
20HKP	Knotwilgen planten	20	st	€ 250, -	€ 5.000
Bomen verwijderen					€21.600
22BMVV	Boom verwijderen en plantgat omvormen naar verharding	16	st	€ 1.350, -	€ 21.600
Aanbrengen plantgatverbetering voor nieuwe boom in verharding					€10.500
26BMVV, 27BMVV	Aanbrengen plantgatverbetering voor	10	st	€ 1.050, -	€ 10.500

Maatregel-code	Maatregel	Hoeveelheid	Eenheid	Eenheidsprijs	Totale kosten (afgerond)
	nieuwe boom in verharding				
Renoveren verhoogde plantenbakken					€100.000
29 PBR	Constructieve renovatie verhoogde plantenbakken	10	st	€ 10.000, -	€ 100.000
	Subtotaal				€ 549.370
	Toerekeningen				
	Staartkosten			9%	€ 49.443
	Kosten onvoorzien			10%	€ 54.937
	VAT-kosten (voorbereiding, administratie, toezicht)			15%	€ 82.406
	Totale kosten (exclusief BTW)				€ 736.156

Tabel 7 Kosten voor locatie specifieke onderhoudsmaatregelen per beheergroep om te komen tot de gewenste situatie

6 BRONNEN

Gemeente Leidschendam-Voorburg, Wijkatlas, https://leidschendam-voorburg.buurtmonitor.nl/, geraadpleegd juli 2022

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Beheerkwaliteitsplan ‘kwaliteitskader voor beheer en onderhoud’, 13 september 2017

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Bomennota Deel 1 beleid, november 2017

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Bomennota Deel 2 beheer, november 2017

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Groenstructuurplan ‘Buitengewoon groen’, november 2009

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Uitvoeringsprogramma & investeringsprogramma groenstructuurplan ‘Buitengewoon groen’, januari 2012

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Speelruimteplan – Beleidsplan Leidschendam-Voorburg 2016-2025 ‘Buitengewoon Spelen’, Januari 2016

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Structuurvisie ‘Ruimte voor wensen’, 2012

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Water- en rioleringsplan 2022-2027, november 2021

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Handboek Beheer Openbare Ruimte (meest recente versie, handboek wordt regelmatig geactualiseerd)

Gemeente Leidschendam-Voorburg: Verbinden, vertrouwen, vooruitgang – Coalitieakkoord 2022 - 2026

7 BEGRIPPENLIJST

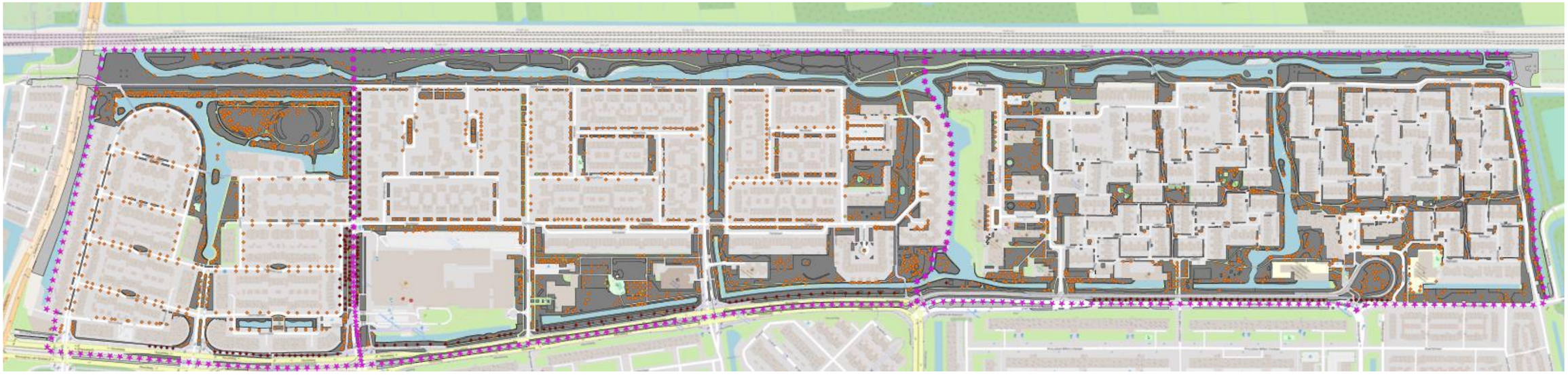
Beheer	Zorg voor duurzame instandhouding van de (groene) ruimtelijke inrichting, met het oog op vervulling van toegekende functies en realisatie van beleids- en/of ontwerpdoelstellingen.
Beheergroep	Groep beplantingen of inrichtingselementen waaraan dezelfde beheermaatregelen worden uitgevoerd en waarvoor gelijksoortige streefbeelden gelden.
Boom 1e grootte	Bomen die hoger worden dan 15 meter.
Boom 2e grootte	Bomen die 8 tot 15 meter hoog worden.
Boom 3e grootte	Bomen tot 8 meter hoog.
Bosplantsoen	Beplantingen die bestaan uit inheemse loof- en naaldhoutsoorten (bomen en struikvormers).
CROW	Nationaal kenniscentrum voor regelgeving en onderzoek voor verkeer, vervoer en infrastructuur. In deze non-profit organisatie werken Rijk, provincies, gemeenten, aannemersorganisaties en adviesbureaus samen bij ontwerp, aanleg en beheer van wegen en verkeers- en vervoersvoorzieningen.
Duurzame boomsoorten	Boomsoorten die langzaam groeien en daarom een langer leven hebben. Dit soort bomen is door het sterke, langzaam gegroeide hout over het algemeen minder breukgevoelig en er is minder regulier onderhoud nodig.
Groenbeheer	Zorg voor duurzame instandhouding van de groene ruimtelijke inrichting, met het oog op goede vervulling van toegekende functies en realisatie van beleids- en/of ontwerpdoelstellingen.
Groeiomstandigheden	De grond waarin de boom staat en hem verzorgt met voedingsstoffen en lucht en die stabiliteit voor het wortelstelsel biedt.

Hagen	Rij(en) heesters van een of enkele soorten die regelmatig gesnoeid moeten worden in een min of meer strakke vorm.
Heesters	Houtachtige struiken die van oorsprong niet in de omgeving (Hollandse klimaat) voorkomen en dus exoot zijn.
Inspectie	Beoordeling van de technische kwaliteit.
Omvorming	Het vernieuwen van een vak of element, waarbij het bestaande groen vervangen wordt door een geschikter type.
Regulier onderhoud	Verzamelbegrip voor onderhoudswerkzaamheden die per jaar meermaals terugkeren.
Streefbeeld	Het gewenste uiterlijk van een beplanting in volgroeide, volledig functionerende staat.
Terugzetten	Het snoeien van houtachtige beplanting (over het algemeen struiken) op circa 30 centimeter boven de grond, met de bedoeling dat deze weer opnieuw uitgroeien. Doel van het terugzetten is een verjonging van de struik, meer vertakking en verminderen van de omvang van de struik.
Vaste plant	Kruidachtig gewas, waarvan de bladverliezende soorten ’s winters bovengronds afsterven en in het voorjaar weer bovengronds uitgroeien.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 Beheer openbaar groen De Heuvel/Amstelwijk - overzichtstekeningen

1.1 Bomen – overzichtstekening bomenstructuur

Legenda

Buurtgrenzen Park Veursehout, De Zijde, Duivenvoorde

Bomen

- Bomen hoofdstructuur
- Bomen wijkstructuur
- Bomen overig

Gazon/beplanting

- Buiten plangebied
- Bestaand gazon / beplanting

1.2 Beplanting – overzichtstekening

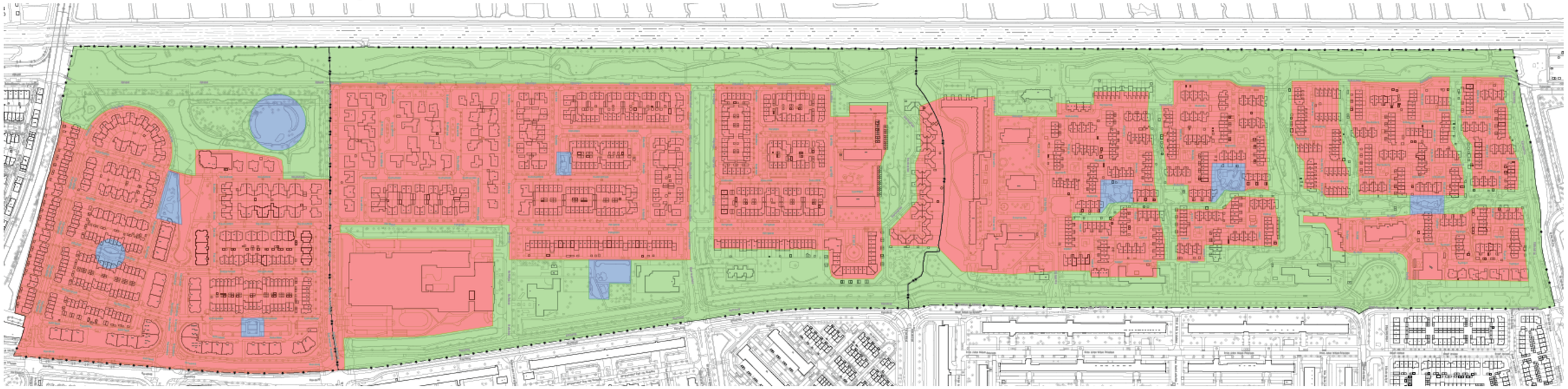
Legenda

- Buurtgrenzen park Veursehout, De Zijde, Duivenvoorde
- Bestaande boom

Gazon / beplanting

- Buiten plangebied
- Adoptiegroen
- Boomspiegels
- Bosplantsoen
- Gazon < 500 m2
- Gazon >1500 m2
- Gazon 500-1500 m2
- Gazon handmatig
- Gazon met bollen
- Haag <1m (vlak)
- Heesters extensief
- Heesters intensief
- Maaien extensief (1x)
- Maaien extensief (2x)
- Maaien schapen
- Maaien trambaan
- Moerasjes
- Rozen
- Ruigte
- Vaste planten

BIJLAGE 2 Groenfuncties – overzichtstekening

VERKLARING:

WEGENBOUW

Bestaande situatie

Bestaande bebouwing

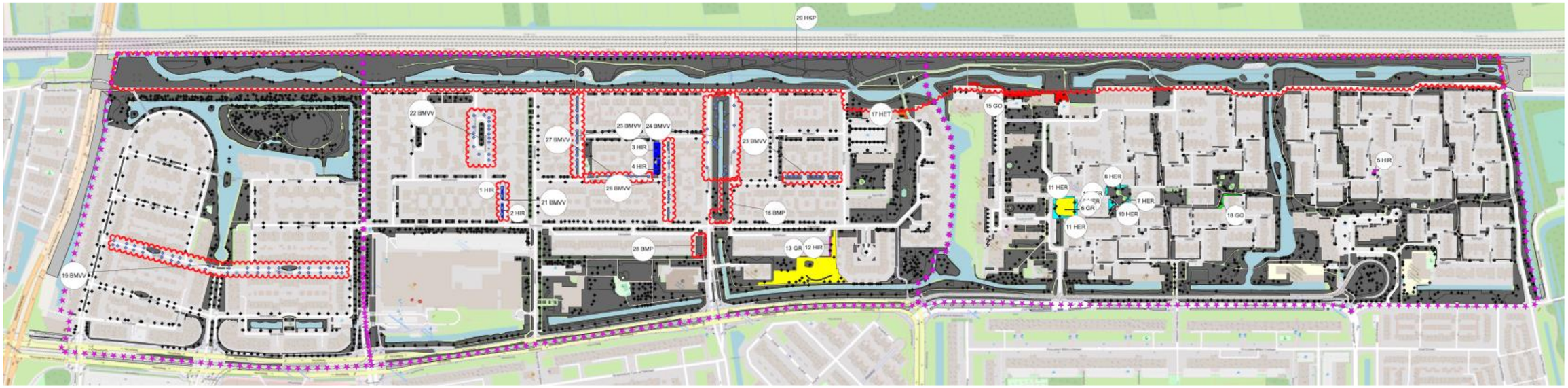
Werkgrens

Recreatief groen

Natuurlijk groen

Sier groen

BIJLAGE 3 Maatregelenkaart – overzichtstekening

Legenda

- Buurtgrenzen Park Veursehout, De Zijde, Duivenvoorde
- Zoekgebieden maatregelen

Maatregelen bomen

- Boom vervangen
- Bestaande boom

Maatregelen gazon/beplanting

- Buiten plangebied
- Omvormen gazon naar bloemrijk grasmengsel
- Omvormen gazon voor heesters extensief en bomen
- Renovatie gazon
- Renovatie heesters extensief
- Renoveren heesters intensief
- Renoveren heesters intensief tot opgaande beplaning
- Terugplanten heesters extensief
- Bestaande beplanting

Omschrijving afkortingen

Werkpakket	
Code	**Omschrijving**
BM	Boom
G	Gazon
HI	Heesters Intensief
HE	Heesters Extensief
HK	Hakhout en Knotwilgen
PB	Plantenbak

Maatregel	
Code	**Omschrijving**
P	Planten
T	Terugplanten
VV	Vervangen
R	Renoveren
O	Omvormen